MANOSCRITTI
N. A
1167
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

851
Derin J

MANOSCRITTI
N. A.
1167
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE - FIRENZE

Sotheby

783 [BASINIO, *of Parma.*] LIBER ISOTTAEUS, followed by Epistola ad Sigismundum Pandulfum Malatestam, MANUSCRIPT *on paper,* 58 *leaves, written in a regular scribal hand,* 26 *lines to the page, contemporary French calf gilt, arms on sides, g.e., in excellent condition* *4to* [*c.* 1700]

** PROVENANCE

(1) Emanuel-Théodose de la Tour, Cardinal de Bouillon (1643-1715), whose arms are stamped on the covers. A nephew of the great Turenne, he was created Cardinal at the age of 26 and later became Abbot of Cluny, but was dispossessed of his see for grave indiscretions. He was French Ambassador and Dean of the Sacred College in Rome from 1698-1700 (Olivier 1674).

(2) Signature on title of Raulin d'Essars.

(3) From the Dering collection, sale 13 July 1865, lot 851

(4) Phillipps MS. 23250

CONTENTS

Folio 1, *Thobiae Veronensis poetae celeberrimi Liber Isotteus;* f. 53, *Isottaei Libri finis. Basinii Parmensis Epistola ad Sigismundum Pandulfum Malatestam* (Inc. *Liquerat oceanum nox intempesta, quadrigis*); f. 58, *Finis/Consummatum opus Verone per/Christophorum Schioppum. Viiiº./KL. Octobris* 1451.

OF CONSIDERABLE TEXTUAL IMPORTANCE, as the only known witness to the text of the earliest manuscript (now lost) of the *Liber Isottaeus.* It differs from the text of the three families hitherto known, those based on Parma, Biblioteca Palatina, cod. 195 (written in 1455), Genoa, Biblioteca Berio, Cod. D^{bis} 7235, and the Bevilacqua MS. of 1471 in the Biblioteca Estense, Modena. The earliest MS. has hitherto been believed to be Parma cod. 195, of 1455. It is now evident that this was preceded by a copy made at Verona in 1451 (the year the work was completed), which represents an earlier state of the text, with the *Isottaeus* followed by one poem of Basinio only, instead of two or three as in the later manuscripts.

Basinio, born in a village near Parma in 1425, early acquired so great a reputation that Pope Nicholas II paid him the high compliment of inviting him to translate the Iliad into Latin verse. He attached himself in 1450 to the Malatesta court of Rimini, where the *Liber Isottaeus* was his first major work. He died young in 1457 and is buried in a sarcophagus on the external wall of Sigismondo's Tempietto in Rimini, beside Valturius and Gemistos Plethon.

The *Liber Isottaeus,* which takes the form of an exchange of letters in Latin elegiac couplets between Sigismondo Pandolfo Malatesta and his wife Isotta, was published anonymously. Ferrucci Ferri (*L'autore del Liber Isottaeus,* Rimini, 1912) proved convincingly that Basinio was the author, but was unable to explain why in the earliest MSS. the work was ascribed to Tobia del Borgo ("Thobias Veronensis"), a minor humanist of Veronese origin at the court of Rimini. The present manuscript shows that the attribution to Tobia del Borgo dates from as early as 1451, and suggests an explanation. Cristoforo Schioppa (*c.* 1430-1492), the scribe of the exemplar, was a Veronese merchant with close business connections with Rimini, where, in 1458, he was unjustly imprisoned but released with apologies after twenty-two days. During the last twenty years of his life he held a variety of high official posts in his native town. He has been identified as the author of a chronicle of Italian history from 1446 to 1488 (*Cronaca di anonimo veronese,* ed. Giovanni Soranzo, *Monumenti storici pubblicati dalla R. Deputazione di Storia Patria,* ser. 3, vol. 4).

Tobia del Borgo died in Rimini on 29 May 1541. It seems very probable that Cristoforo Schioppa was in Rimini either at the time or soon afterwards, and as a compatriot of the deceased humanist was invited to go through his papers. (There is further evidence of an acquaintance between the Schioppa and Dal Borgo families; in 1460 Cristoforo's father, Giovanni, executed a notarial deed in the house at Verona of Tommaso Dal Borgo, Tobia's brother and a former *podestà* of Rimini in 1450-51 and 1454: see Soranzo's preface to the *Cronaca di anonimo veronese*). Among them he found a copy of the anonymous *Liber Isottaeus,* which he assumed (wrongly, in Ferri's opinion) to have been composed by the dead poet. He borrowed the manuscript to copy, and inserted an attribution to Tobia which was followed by later copyists. Schioppa's manuscript has vanished, leaving only the present eighteenth-century transcript as evidence of its existence.

MANOSCRITTI
N. A.
1167
BIBLIOTECA NAZIONALE
CENTRALE - FIRENZE

M
BIBI
CE

THOBIÆ VERONENSIS
POETÆ CELEBERRIMI
LIBER
ISOTTEUS

Raulin D'Essars

SIGISMUNDUS PANDULPHUS MALA=
TESTA ISOTTÆ
ARIMINENSI
S. P. D.

Biblioteca Nazionale Centrale Firenze

Quam Sigismundus tibi dicit ab urbe salutem
  Accipe purpureas inter habenda deas;
Longè corpus abest, tibi semꝑ proxima mens est
  Parteq; sum tecum fertiliore mei;
Si quid agam queris, mea conqueror otia solus
  Et desiderium flebilis usque tui.
Absens absentem video te Isotta, nec ulla
  Iam sine te nobis nox vigilanda venit.
Roma licet veterum monumenta ostentet auorum
  Effoetæq; amplas suggerat urbis opes,
Me tamen haud possunt miræ oblectare ruinæ
  Cum nullo hic fueris conspicienda loco
Ipse fatebor enim Lætæ non vallibus Idæ
  Non sine te Cæli parte fuisse velim.

Namque habeat multas quamuis vrbs nostra puellas
Quæ possent ipsos sollicitare deos.
Sola tamen nostris placuisti semper ocellis
Huius et exuuias vnica mentis habes
Spirat oruntæos facies si mollis odores
Artificisque manu si mihi pexa coma est
Si grauis intexto mihi vestis pendeat auro
Si Phrygiâ ex humero picta lacerna manu,
Deniq; si festas deducimus arte choreas
Siue ego personis induor ora nouis.
Omnia per-vigili facio conuictus amore:
Vt soli placeam cara puella tibi;
Adde Isotta licet majorum more meorum
Arma ex officio sint agitanda meo:
Successor regni videar ne indignus auiti
Sitque oneri potius stirps Malatesta mihi
Non ideo minus ipse sequor tamen arma libenter
Judicio vt videar clarus vbique tuo
Vtque meo tu digna tuo sim dignus amore
Cædat et in partem gloria nostra tibi.
Scilicet Idalias sensit Phœnissa sagittas
Vt sua Tros cecinit fortia facta pius
Æsonidemque suum tum denique colchis amauit
Vidit vt igniuomos perdomuisse boues
Dictæum ni forte ducem vidisset in armis,
Læderet haud patrium perfida Scylla caput
Et nos si quicq; claris sudamus in armis
Si qua hac sunt nobis parta trophæa manu
Hinc merito longos de te speramus amores
Hinc fore perpetuam credimus usque fidem.

Nam mihi crede prius manabit ab ilice nectar
Et glandem salices et feret vlua fauos
Ante piger madido versabitur axe bootes:
Æquoreos viset menalis vrsa deos
Quam tibi quidquid id est animus res vota fidesque;
Quodque dedi pectus desinat esse tuum;
Fatales dum fila trahent mihi longa sorores
Vitalisque meum dum reget aura caput.
Jamque vale mea lux: mea cura: et sola voluptas
Vtque tui fuero, sis memor ipsa mei.

ISOTTA ARIMINEN= SIS REGI ET DIVO SUO SIGISMUNDO PANDUL= PHO·M· SL·D·

QVam tibi mittit amans Princeps animose salutem:
Non nisi cum reditu mox habitura tuo est.
Fabor an Isottæ nisi margine scripta supremo
Nomina jam Lachrimis legeris vda meis.
At nisi consueto signatam videris auro
Non erit hæc oculis littera nota tuis?
An tacitæ primum cum solues vincla tabellæ
Cognosces animi pignora cara tui.
Impiger aerias emensus diceris arces
Qua tyberis Tuscum verberat vnda fretum.

Consilio infestum celeri dum præcipis hostem
Atque tuâ instantis comprimis arte minas.
Raptus es hinc nostris vix dum bene notus ocellis
Nec sum discessûs præscia facta tui.
Non potui caro prius addere brachia collo
Dicere nec moestis blandicias precibus;
Non mandata prius miseris commista querelis
Humida nec lachrimis oscula deinde dedi.
Nam saltem si non poteram tua vota morari:
Te poteram precibus commonuisse meis.
Vt vafer aduersos vrgeres cautiùs hostes:
Et sæuos premeres stans procul ipse viros.
Ædibus et patria cessisti incognitus vrbe
Nec tibi qui valeas diceret, vllus erat.
Postera lux aderat jam tota diceris vrbe
Appennimcolas transilijsse niues.
Jam premere hostiles præsenti numine turmas
Qua fugerent hostes te quoque parte sequi.
Rumor vt ad nostras peruenit certior aures:
Vix potui lachrimas dissimulare meas:
Sed potui pallere magis, quam læta videri
Et mox incomptis tristior esse comis.
Quid facerem hinc gemitus dolor excutiebat, at inde
Vrgebat quæstus conscia flamma nouos;
Sæpe mihi comites: genitor mihi sæpe: quid inquit
Tristis es. et fletu pectora cara madent?
Erubui: finxique aliam mox anxia causam
Quodque animi fuerat corporis esse malum;
Jam mihi non auro pictas suspendere vestes:
Comere odoratas nec mihi cura comas;
Cui nam ego flauentis componam sola capillos
Cui studeam cultu sola placere meo?
Ille meæ spectator abest dij parcite formæ
Ille mei cultûs gloria solus abest;
Dux meus infestos furit indefessus in hostes
Audet et intrepida proelia dura manu
Ipsa igitur pictis gratâ spatiabor in vmbra
Vestibus: æstiuum sufferet ille canem?
Ipsa velim festis secura vacare choreis.
Ille inter primos conferet arma viros?
Squalida sim potius: sim nullo sordida cultu
Aduentumque mei tristis adusque ducis.
Vos modo bellorum quibus est data summa potestas
Æqua dij tanto mente fauete duci;
Pro reduci eôos liceat perfundere odores:
Crassaque adoratis soluere vota deis;
Te quoque cui tanti commissa est sarcina belli
Cuius et auspicijs credita summa rei.
Per si qua est nostræ, mea spes, tibi cura salutis
Per vitæ superest spes tibi si qua meæ.
Per si qua Italiæ te tangit cura cadentis:
Cuius nunc oneri sola columna subes.
Parce precor sæuo propius te credere marti:
Cominus et fortes conseruisse manus;
Me miseram horresco repetens: quæ nuper Aminthas
Clara tua nobis retulit acta manu.

Scilicet excelsis vidisse in moenibus vnum
Mille inter fortes feruere cæde viros;
Auulsa demum muri cum p̄te cadentem
Cum pede conspicuum te violasse caput;
Desine diue tuis aliena reposcere sceptra;
Desine diue tuis vincere vulneribus;
Externos tua ne faciat iactura potentes
Neue tuo qsq̃ sanguine diues eat;
Si bene fortunam bene si metiris et hostem:
Cum fortunato sunt tibi bella duce.
Quem q̃uis bello · q̃uis tu vincis et armis,
Ille vnum inuictus te tamen ante fuit;
Inde ducem inuictum bellatoremq; superbum
Italiæ vinci solus in orbe doces.
Magna quidem fateor; sed non est gloria tanti:
Vt subeas animo mille p̄icla tuo;
Ast ea si certæ jam stat sententia menti
Martius vt cupias horrida bella sequi:
Te retine infestis miscere cohortibus hostem
Consilijs tantum vincere quære tuis:
Tantum acie compone eq̃tes: compone maniplos
Et peditem cornu sistere coge suo.
Cætera parce precor sæuo dux inclite bello.
Sic satis officio feceris ipse tuo
Sic tua sic nostram complebit gloria mentem
Lætaque sic potero laudibus esse tuis.
Iamque vale: et nostros nisi jam contemnis amores
Diue redi: aut nostris vtere consilijs.

POETA DIVÆ ISOTTÆ
ARIMINENSI
SALUTEM

Si generosa suis confixit pectora telis
Et collo adjecit vincula durus amor:
Si tua forte nouis vruntur pectora curis:
Sic animi efficitur conditione tui.
Ignauos nanque ille animos residesque repellit
Improbus, et claris mentibus hæret amor.
Tela tuis igitur dedit aurea clarus ocellis
Et merito pedibus mollia vincla tuis.
Verum a te (fatear) naturæ haud parua benignæ
Nec minor est summis gratia habenda deis:
Cum tales sis nacta vices Isotta: tuoque
Tempore: qd̃ tantum contigit esse ducem.
Qui nisi nc̃ esset · deerat te dignus amator.
Parq; suo deerat forma supercilio
Nam Malatestarum clarissima gloria gentis
Sismundus parili iunctus amore tibi est.
Hunc colis et solum placidis complecteris vlnis
Et tibi perpetua iungitur usque fide.
Et merito: quis enim latijs hoc dignior oris?
Quisue inq̃ toto clarior orbe viget?
Seu mores (vultusue ducis) generisque decorem
Siue suã spectes fortia facta manu.

Inreprehensa nitet facies. frons læta renidet.
Aspectuque grauis, dulcis itemque suo.
Adde genus proauosque suos celebresque triumphos:
Clara quibus semper floruit ista domus:
Sed quid ego veterum radice initor auorum
Ac videar virgæ fidere forte parum.
Quis nam illo melior sumptisue animosior armis?
Quem mihi das bello: quem mihi pace parem?
Consilio Nestor: dextraque est alter Achilles
Cui bene Romanæ credita summa rei.
Iure igitur cunctis cum sis prælata puellis.
Ausa es te tanto credere diua duci.
Ducite felices longis sub amoribus annos:
Et voti compos fiat vterque sui.

ISOTTA ARIMINENSIS REGI
ET DIVO SUO
SIGISMUNDO PANDULFO
M·S·P·D·

Ite iterum in lachrimas, in dulces ite querelas.
Ite iterum in blandas carmina moesta preces.
Supplicibus votis nostro aspirate labori
Et medicas ægræ vos adhibete manus.
Ocia Mars nobis inuidit longa feroxque
Iam ciet emissis itala bella gethis.
Toruaque sanguineo fremit, heu bellona flagello.
Et Iani horrendum iam crepuere fores.

Arma lacessiti Lygures vltricia poscunt
Arduaque obsessis jam fremit ãnis aquis.
Iam veneti quascunque audent in prælia vires
Exitio insubrum contribuere ducis.
Dux igitur tanti subeat, qui pondera belli
Quæritur, et Lygures, qui tueatur opes.
Qui Venetos animo Thesauros æquet et armis
Audeat in tantas impiger ire minas.
Collato tantos turbet ꝗ marte paratus:
Impia qui in turpem vertat et arma fugam.
Ad te igitur ventum dux inuictissime: cuius
Iam toto virtus non habet orbe parem.
Cuius mira nimis bello experientia: cuius
Bello animus: Bello dextra: fidesque valet.
Tu tantam in molem: tu tantos solus in vsus
In tantos lætus solus es ipse duces.
Tu ne peregrinas sine me meus ibis in vrbes:
Atque vtinã quo mens pes quæat ire meus.
Non sine me fuso ductaueris hoste triumphum
Non sine me ornarint Laurea serta comas.
Nec tamen inuideo: tantis nec honoribus obsto,
Dum redeas patrios victor ab hoste Lares.
Non sine me tantis crescet tua gloria rebus:
Stet modo quæ nunc est inuiolata fides.
Stet precor ista fides, stet nostri gratia facti.
Nostra nec externus foedera lædat amor.

Nanque ferunt illas, sit vana ea fama, puellas
Dulychiam forma sistere posse ratem.
Hei mihi posse etiam tua tangere suspicor illas
Ora: oculis nimium, quæ placuere meis.
Quid non fingit amor? Procerum stipante corona.
Visus es anguigerum nuper adire ducem.
Mille videbantur patulis pendere fenestris
Nayades; aspectus vrbe sequente tuos.
Mirari hæ faciem dignos et appolline crines
Hæ super ætatem fortia facta tuam.
Hæ solum imperio dignum te dicere tanto,
Teque vnum instantes frangere posse minas.
Has super acer amor fuerat Deus usque secutus;
Lynce pharetratum cui stat vtrinque latus.
Telaque nunc aut has: aut nunc torquebat in illas
Aurea furtiuas matre parante faces.
Heu heu q̄ timeo (quid enī nō audet amando
Fœmina) credulitas vana sit ista præcor.
Brachia nec caro sua det temeraria collo,
Et petat amplexus illa vel illa tuos.
Ah potius diræ soluāt mea fila sorores:
Et sint hyrcanæ nostra sepulchra feræ.
Quam tantis miseranda malis, tantoque labori
Nostraue tot lachrimis vita supstes eat.
Qd te psuperos oro: p si qua relictæ
Te tangit pietas cura fidesue mei

Per gemitus nostros oro, lachrimasque perennes.
Scripta quibus multis illita nostra vides:
Ne patiare animam hanc tanto languere dolore.
Neue nouus vitæ sit mihi finis amor;
Quæ tua sunt tueare præcor: nam nostra piclo
Vita et libertas iam pitura tuo est.
Corpus: honos: animus: Libertas: vita: pudorque
Cessére arbitrio morsque, salusque tuo.
Nil mihi jam proprium: nil jam commune reliq;
Præter quam fidei pignora spemque tui.
Cætera solus habes: memori quæ pectore serues:
Omnia perpetua quæ tueare fide.

POETA DIVO SIGISMUNDO PANDULFO M· AC DIVÆ ISOTTÆ PRINCIPIBUS S·P·D·

Quos amor atque fides iam pridē iūxit amantes:
Carminibus duxi dissoluïsse nephas.
Signo igitur viset vos littera nostra sub vno
Littera communis missa duobus erit.
Vestra nec exemplo reddatur epistola tali
Scripta sit vt geminis vnica nominibus.
Nam mihi qd placuit vobis non conuenit; vnus
Quæro qd haud apte reddat vterque simul.

Quod mihi si jussu jam vestro ænigmata rerum
Contigit et dubios explicuisse locos,
Si tentata viris potius quam cognita doctis
Sæpe mihi à vobis deseruisse datum est.
Cur mihi non liceat pauca hæc spare vicissim:
Verbaque quæsitis officiosa meis?
Non ego naturæ causas exquiro latentes,
Nec cupio ætherei sydera scire poli.
Non quæ spes tandem nobis tellure sub alta est
Lumine vel cassi qd teneamus iter.
Sed cum vos parili conjunctos semper amore
Inque vicem norim vos coluisse fide.
Scire velim primum: vestri quis primus amores
Mouit et ista fides coeperit vnde priùs.
Sismundi-ne tibi sit plus obnoxia virtus,
Gloria q̃ contra: q̃ tua fama sibi.

ISOTTA ARIMINENSIS
POETÆ
SALUTEM PL·DICIT·

Hesterna dum luce nouis spaciarer in hortis,
Quos patria princeps sepsit ab vrbe meus.
Inque vicem pro more fidem quereremur amantum,
Falsaque consueta iurgia nequitia.

Ecce autem nobis: nihil opportunius illis
Redduntur tabulæ die poeta tuæ.
Vnus ad vnanimes cum foenore scribis amantes:
Nam mensura datæ quæritur inde duplex.
Abste quippe simul data nuper epistola nobis
In reditu comites attrahet vna duas.
Nostra prior veniet: nam prima lacessor, et ipsâ
Naturâ hic sexus dicitur esse loquax.
Nostri igitur causam primum scitaris amoris:
Tanta fides demum coeperit vnde priùs.
Hoc poteras: quamuis vel me tu scire tacente:
Dum tamen hæc paucis eloquar, ipse vaca:
Vix ~~ego~~ vtero fueram vitales missa sub auras
In matris funus lata puella meæ:
Paruula tum paruum poteram qua mente colebã
Inque meo solus pectore semper erat.
Paulatim ingenio mox et crescentibus annis:
Cum nostro semper tempore creuit amor.
Jam mihi tum faciem, flauosque ornare capillos
Et mihi cura fuit sola placere sibi.
Protinus accessit plenis maturius annis
Judicium, et flammæ tunc patuere meæ.
Tum penitus caluere animi: tunc pectore toto
Exarsi, et cecis ignibus usta fui.
Ille vel auratas si moliretur habenas,
Spumanti exultans ille placebat equo.

Ille vel aduersis occurreret aureus hastis:
Iudicio cunctos præstitit ille meo.
Illa (quid inficier) facies me perdidit: estque
Plus oculos æquo sæpe morata meos.
Nec minus est generis decus et sua maxima virtus,
Famaque iam mentem mouerat ante meam.
Ille meos contra præsenserat æmulus ignes.
Quis queat idaliam dissimulare facem?
Mutua certatim sic cœpit pestis vtrinque
Mutua sic finem non habitura fides;
Iamque Yolem: Tysbem: jam fama tacebit Elisam
Et si quas ætas extulit vlla prior.
Plura igitur tanto debere fatebor amanti:
Quam contra meritò debeat ille mihi
Officio nam parta suo est mihi fama peremnis.
Factaque sum celebris carmine sola suo.
Cumque forent animo multæ formâque puellæ:
Quæ possent magnos nempe mouere deos.
Sola tamen semper placui sibi: solaque cultu.
Dignâque delicijs sum sibi visa suis.
Quin etiam vultus liquido deduxit electro.
Et strinxit cineri vana sepulchra meo.
Scilicet vt veri sic munus obiret amantis:
Et tibi posteritas mortua nota forem.

SIGISMUNDUS PANDULPHUS MALATESTA POETÆ SALUTEM PL· DICIT·

Reddita nuper erant tua nobis carmina, sensi
Te simul ingenium sollicitare meum.
Nam q̄đ scire cupis: nullus iam nescit, et olim
Certior ardoris factus es ipse mei:
Sed quoniam sic ipse petis: sic sedulus instas
Vt cogar precibus moriger esse tuis.
Nota quidem fabor: sed non indigna relatû
Grataque plus animo mox repetita meo.
Moribus ipsa meum diuinis mouit amorem
Isotta, et rapuit me in sua vota prior
Quem super ætatem probitas seruauit et auxit
Formaque cum longa non reprehensa fide.
Nondum maturis ætas adoleuerat annis
Lanugoue meas presserat vlla genas:
Illam ego cum toto complectens pectorē dixi:
Sola quies nostræ: curaque mentis eris.
Nam licet et teneris tunc esset inutilis annis,
Indole vel magnas præstitit illa deas:
Dulychiamque suo potuit sermone carinam
Sistere, et iratum conciliare Iouem
Lumina cunque forent cælestibus æmula flammis:
Et quamuis essent dulcia, casta tamen.

Ergo illi tota iam cum me mente dicaui:
Et statui votis vincere velle suis.
Nec spes vana fuit si quidem crescentibus annis
Admisit nostras officiosa preces.
Moxque puellarum dulces gratissima curas
Æquauit parili semper amore meas.
Ac sic ex animis facta est mens vna duobus:
Mutuaque ex illo tempore facta fides;
Est igitur mea sors plus illi obnoxia primum
Qd vice me dignum duxerit esse sua.
Cumque forent multi specie regnoque potentes
Atque mihi generis conditione pares:
Vna sed ausonijs forma foret inclita terris:
Vna quidem multis solicitata procis:
Me tamen e multis delegit amantibus vnum:
In cuius sese traderet illa fidem.
Ergo ego cur tantos inter sim primus amantes
Iudicio felix factus et ipse suo:
Debeo plura sibi: nam qd natura negabat
Perficere in nobis: est suus ausus amor.
Namque meum ingenuas animum traduxit ad artes
Et mea castalijs ora rigauit aquis.
Carminis hinc primum citharæ hinc mihi cognitus vsus.
Hinc mihi cristati nobile martis opus.
Ausus enim quotiens sum clausum moenibus hostem
Cominus intrepida sollicitare manu.
Hostiles quotiens ausus turbare cohortes.
Sum ratus Isottæ posse placere meæ.

Sic Deus audacem cursuque animoque puellam
Hippomeni optato iunxit et ille thoro.
Trosque pius fortes animosior ibat in hostes:
Cederet vt votis regia nata suis.
Nostra igitur ~~siqua est~~ (si qua est) illi est obnoxia virtus.
Pendet et à meritis laus mea tota suis;
Illa mihi ingenium vires animumque creauit
Et dedit in raris nomen habere meum:
Ex paucis igitur tu collige plura: nec ausis
In dubium post hac reddere nota satis.

POETA DIVÆ ISOTTÆ ARIMI= NENSI SALUTEM PL· DICIT·

Inclyta diua Italis decus et noua gloria rebus
Patre Ioue, et patria digna puella polo:
Sola puellarum fortunatissima nostri
Vnica blanditiæ, deliciæque ducis:
Non patiar mea diua tuâ modo carmina formâ
Duxeris et tanto dignâ supercilio;
Non ego Ariminæ patiar tua nomina terræ
Limitæ, et adriacis delituisse vadis;
Et mea sit Gallo quamuis longeque Tibullo
Pelignæque impar sit mea musa Lyræ

Non Isotta tamen nemesi: non nostra Corinnæ
Non cedet fama blanda licori tibi.
Nam Malatestarum dum stabit nobile regnum:
Dumque erit Imperio lingua Latina suo
Cum Sigismundo mecum ipsa legere supstes.
Postque obitum vives cum duce diva tuo.
Quid iuvat in liquido vultus deducere electro?
Vivacique oculos promere in ære tuos?
Nuper enim vidi similes in imagine vultus
Quos mira princeps fecerat arte tuos.
Adde animam poterant æquare pomnia veros
Tantum humana ausa est explicuisse manus.
Nec tamen arguerim: siquidem gratissimus heros
Laudibus et famæ consulat usque tuæ.
Namque tuam quantum probat et colit ille figuram:
Iudicium tantum iam probat ille suum.
Non tamen hæc mores animumve loquetur imago.
Tantaque erit facies dotibus orba suis.
Vivit amans Dido, superest Lucretia fama
Fama viget Thomiris: sed tamen ære caret.
Sed vigil his vatum labor, et sua splendida laus est
Æternum faciens nomen in orbe suum.
Ingenium sic nulla tuum iam nulla tacebunt
Secula: nulla fidem cum probitate tuam;
Iam solam priscis quam conferat æmula rebus
Te nostro inveniet tempore posteritas.

Una te latium jam se jactabit alumna
Plus dabis huic laudis: q̄ dedit ante tibi:
Sed qd̄ in ære nites: qd̄ nostris multa libellis
Scriberis: est nostri cura fidesque ducis;
Vive igitur fati secura Isotta: diuque,
Et memor et tanti grata puella boni.

SIGISMUNDUS PANDULFUS M. DIVÆ ISOTTÆ ARIMINENSI SOMNIUM NARRAT.

Quis negat eventus portendere somnia veros?
Præscia venturi quis neget illa mali?
Quis sine processu neget apparere maligno
Luctiferos nocte concubiâ lemures?
Languida nam nuper dederam mea membra quieti:
Cum late somno corpora fessa silent.
Iamque emensa suum cursu breviore laborem
Luna revertentem fugerat alba diem.
Ecce mihi visa es fusis astare capillis
Livida vix tollens lumina tristis humo.
Discolor et nulli credenda Isotta: sed ægra
Et quamvis esses pallida: pulchra tamen.

Et prior o dixti caræ succurre puellæ
O vitæ princeps maxima cura meæ.
Protinus exurgo turbatus pectore toto
Nam facile credit, quæ timet omnis amans.
Admitto lucem, jam lux erat orta fenestris
Heu mihi non solitis lux erat illa mōis;
Calligoque polum, totumque obsederat axem:
Sol erat; vt dubites luna ne, sol ne foret.
Nec sacer horrendo compescuit omine vocem
Præsagam tanti Coruus ab arce mali.
Vix erat instantis pars sexta exacta diê: cum
Tristis adest cladis nuntius ecce meæ;
Et vix hæc nobis lachrimis expressit abortis:
Indubio vitæ pene puella tua est.
Febris enim vicibus moribundam torquet amaris
Scilicet et toto pectore flamma furit.
Quid poterat dempta mihi tristius addere morte?
Mors etiam potuit fellis habere minus.
Heu heu quos gemitus. heuque suspiria nobis.
Heu quos singultus attulit illa dies;
Quid facerem: pacto poteram te visere nullo
Nec poteram vultus ire videre tuos.
Regis enim Alphonsi felicia dum sequor arma
Non potui patriæ regna videre meæ
Et quoniam ni fallor erit mihi tardior istuc
Accessus, fungar qua datur æger ope

Absentem pro me te viset epistola saltem
Littera sermonis nuncia fida mei.
Quod jam si qua meæ spes est tibi certa salutis
Te precor o si qd te benefacta iuuant.
Restitui primæ cura te Isotta saluti
Effice quo valeas cara puella rogo.
Itala ne tanta tellus priuetur alumna,
Cuius non habuit non habet illa parem.
Neu commune decus fleat omnis isauria: neue
Vrbis ariminea gloria tanta ruat;
Tu quoque cui medicas inuidit Jupiter artes
Deserto matris ventre reuulse puer.
Ipse faue: et nostræ tandem succurre puellæ
Tuque adhibe medicas phoebe superbe manus.

ISOTTA ARIMINENSIS
REGI ET DIVO SUO
SIGISMUNDO PANDULFO
M·S·D·P·

Nuper ab adriacis mihi vēit epistola terris
Accelerata tua Rex animose manu.
Qua tua cognoui quantum præsentia posset
Reddere, cūm scriptis libera pene fui.

Vesper erat primaque furens à luce misellam
Febris ad extremam torserat usque diem;
Ecce tuæ nobis redduntur forte tabellæ
Nec quisquam gnarus unde darentur erat.
Linea vix missa iritaram vincula chartæ
Agnoui Regis pignora cara mei.
Mille dedi primum paratis oscula chartis
Vtque oculos illas sum venerata tuos.
Audire et voces, præsentis cernere vultus
Ire sub amplexus sum mihi visa tuos.
Quid loquor haud aliter mens hæc moribunda reuixit
Quam solet infuso viuere flamma mero.
Nec secus ipsa tuo concepi carmine vires
Quam solitus tacta iam Lybis hospes humo.
Statim membra thoro prius haud semota jacenti
Quæque videbantur mox pitura leuo;
Deinde statu atque tua nota mihi diue salute
Si valet hic inq mox ego sospes ero.
Mutua nam testor conjuncti foedera lecti
Quaque tibi uoui tempus in omne fidem.
Me mea non tantum doluisse instantia fata
Nec pro me vitæ tam timuisse meæ.
Pignore tam cari q qd spoliarer amoris
Conspectuque forem mox caritura tuo.

Nam tu judicium de me tam diue benignum
Qd facis est animi gratia summa tui.
Scribis ut esse cupis: sed enim laus maxima demum
Est de laudati quæ venit ore viri.
Nam quid ego incerti curem præconia vulgi
Sim modo judicio non reprehensa tuo.
Si quis inest umbris sensus tellure sub alta
Mensque illis eadem quæ fuit ante manet.
Non idem cineres lapis et compescet amorem
Sed mea consumptæ flamma supstes erit
Restitui tamen jnterea curare saluti
Incipiam et corpus conciliare meum
Sed nec Apollineis opus est mihi deinde medelis
Ipse redi fides vita salusque mihi.

ISOTTÆI

PRIMUS
LIBER EXPLICIT.
INCIPIT SECUNDUS

ISOTTA ARIMINENSIS

POETÆ SALUTEM
PLURIMAM DICIT.

Tempora labuntur nostræ vix nota juuentæ
Auriferi citius non fugit unda tagi.

Nos tamen in nostris pstamus amoribus: ecquid
Mutabit mores mors nisi sola meos.
Aut mihi nascenti tres indixere sorores
Credibile aut ipsos sic voluisse deos.
Quippe feris quosdam velut indulgere fugandis
Cernimus: et quosdam tristia bella sequi.
Atque aliquos uncta melius certare palestra
Velivolum quosdam sollicitare fretum.
Terrifidis alios sine fine incumbere aratris
Denique si spectes ars sua cuique placet.
Sic natura parens et ineluctabile fatum
Quisquis is est rerum sic dedit esse pater.
Ille cupidineis violandam sæpe sagittis
Meque dedit fato semper amare meo.
Nec sortem queror ipsa meam: nec si petis ista
Me piget æternum mollia vincla pati
Quin potius Veneris referatur gratia nato
Quo duce vel magnas efferor ante deas
Bellica non ego sum cupido data præda Latroni
Ignotum timui non ego rapta fretum.
Non ego terrigenas armavi in prælia fratres
Non traxi ultores impia ad arma procos:
Sed fuit hic primis mihi princeps notus ab annis
Unica Iudicij cura fidesque mei.

Huic ego crescentes annos animumque dicavi
Huic ego perpetuum nota puella fui.
Flumina jam proprios remeare videbis in ortus
Littore et eurypum stare tacente fretum.
Vere prius volucres, æstate tacere cicadas
Autumnum vernas non posuisse comas.
Quam mihi fatalis superant quæ tempora vitæ
Moribus aut votis sint aliena meis.
Sive aliquid post fata sumus, parere sepulto
Ipsa velim et cineres præter amare meos
Quare te quoniam vates doctissime fas est
Scire qd ignorat qdquoque vulgus avet
Divina siquidem non absre mente poetas
Afflari et vobis numen inesse ferunt.
Dic age de nostra quid sentis morte: soluti
Corpore post tristes vivimus exequias?
Lumine vel cassi tenebris iactamur opacis
Iam nihil et penitus corpus et umbra tacent.
Atque alium missi) rursum si vivimus) orbem
Mens eadem nobis quæ fuit ante manet.
Si comes æternum caro coniungar amanti
Æquabit flammas nec minus ille meas?
Sin minus hinc omnis cum corpore vita peribit
Umbraque consumptis nulla superstes erit.
Interea lætos longis sub amoribus annos
Ducemus metæ tempus adusque datæ.

POETA DIVÆ ISOTTÆ ARIMINENSI SALUTEM DICIT PLU=RIMAM·

Salue iterum cunctis prælata Isotta puellis
Maxima nata tuis gloria temporibus.
Deliciæ merito ducis et solatia nostri
Laudibus est cuius iam mea musa minor:
Quæ tibi jam formâ: jam vitâ: moribus: arte
Quæue tibi ingenio par erit Italiâ:
Tyndaris illa quidem specie: tibi carmine sapho.
Penelope cedet moribus ipsa tuis.
Ausa estu rerum scitari fœmina causas
Verbaque socraticis vix adeunda viris.
Nunc primum fateor perlecto carmine sensi
Deficere ingenium docta puella meum.
Et poteram nisi nostra tuo sententia jussa
Cogatur, tanto conticuisse loco.
At quoniam sic diua Iubes ego iussa subibo
Nam parere meum est: imperitare tuum.
Malo tibi ignarus rerum quoque diua videri
Quam minus ah votis moriger esse tuis.

Imprimis igitur non his assentio qui cor
Esse animum, cerebro qui vel inesse putant.
Sanguinis aut fusam circa præcordia massam
Aut animum penitus q statuere nihil.
Nam si corporeus, penes aut præcordia, sanguis
Est animus: fuso sanguine nullus erit.
Si nihil: vnde igitur tot humatis thura quot annis:
Vnde tot illustres cernimus exequias.
Si penitus qui iam vitam excessere perissent
In cassum-ne preces et benefacta forent?
Magnanimi nunquam morti se sponte dedissent
Hi qui pro patria iam cecidere sua.
Principio nosti perse quæcunque mouentur
Nescia principij nesciaque esse modi.
Quod vero externis agitatur motibus, illud
Hæret vbi motor non agit ipse suus:
Quodque agitur perse, se nūquam deserit: vt qđ
Principium nunquam mouerit ante suum.
Se mouet hic per se nulloque agitante mouetur
Cæpit et vt nunquam sicque peremnis erit.
Corporis vt moles animis est omnis adempta
Iudicio viuunt hic sine fine meo
Mens ne eadem maneat tristi compage solutis
Vt reor est paucis explicuisse datum.
Respondere canit curasque æquare Sichæum
Coniugis Aonio carmine Virgilius.

Ergo aliquid post fata sumus vitæque prioris
Quodquis habet memores viuimus usque locos
Nam potare animas Lethei obliuia fontis
In formas demum quis putet ire nouas?
Non mihi Pythagoras hoc vnquam suaserit auctor
Sit licet in varis nomen in orbe suum.
Diuinos animos cœlesti ab sede profectos
Communes brutis noluit esse Deus
Siue igitur sero: seu te prius atra capessant
Fata coles Regem tempus in omne tuum.

ISOTTA ARIMINENSIS
PATRI SUO
SALUTEM DICIT PLURIMAM.

Vnica sollicitæ spes o fidissima vitæ
Fortunæque parens anxia cura meæ.
Longa reuertentem q̃ te post tempora tandem
Optatum patrios visere cerno lares.
Quem colo: quem merito primis admiror ab annis
Sospite quo, non sum spe caritura, patre.
Conscia cuius opem nunc implorare sub ausim
Non secus ac medicam quæ timet ægra manum

Si quis enim sperat timet idem: spesque timore
Cum labet erigitur spe tamen ipse metus.
Anxia diuersis sic opprimor vndique curis
Quodque pudet fari dissimulare nocet.
Namque ea care parens cogor sic iussa fateri
Quæ tibi iam mallem nota fuisse tamen.
Nec prius ipse mei fieres tu certus amoris
Quam fierem voti certior ipsa mei.
Qui dedit et causam nostroque alimenta furori
Patronus causæ sit Deus ille meæ
Ille (quid inficiet) præcordia ad intima certam
Luctanti frustra torsit ab aure facem.
Et mihi quid nostras frustra fugis ipsa sagittas
Nescia quid pharetræ quid mea tela queant.
Ille ego sum dixit tenerorum rector amorum
Qui mitto in magnos aurea tela Deos
Non puduit solo qui nutu temperat orbem
Qui quatit et sæua tela trisulca manu.
Non inq̃ puduit mihi iam parere tonantem
Quem boue, quem plumis delituisse ferunt.
Hunc etiam gremio suscepit Abantias Imbrem
Ditauitque sinus aurea gutta suos.
Dumque suæ imprudens Dictiñæ seruit ab illo est
Menalis in falsâ lusa puella Deâ.
Nam quid ego Alcumenæ: Semeles quid crimina dicam
Quamque deam vidit nilus vt ante bouem.

Ille etiam æternum qui debet lumina mundo
Neglexit munus me faciente suum.
Cumque pruinosum matuta reduxerat axem
Vt patri solitas crederet inde vices.
Sensit et infernus nostras Rex ipse sagittas
Trinacrios audax cum populauit agros.
Non ego mauorti: veneri non ipse peperci
Ridendi æratis cum jacuere plagis.
Vertunnum feci vetulæ sumpsisse figuram
Et Syringa suam per iuga pana sequi.
Me duce tu teneram geris ab radice cupressum
Siluane ardoris signa proterua tui
Restat Erichtonius stirps inconcessa Mineruæ
Ne nostri exptem dixeris jmperij.
Deseruitque focos æternasque jlia flammas
Cessit et ingenio Vesta relicta meo.
Adde his semideos heroasque adde superbos
Prisca quibus tantum contulit illa fides
Nam quid ego Alcidem memorem q maximus olim
Stelliferos humeris fulserat ipse polos.
Ille tamen posita coluit mea numina claua
Traxit et omphalea mollia fila colo.
Fregerat ante tamen Acheloia cornua dum tu
Victori pretium Deianira fores.
Fama ingens te major erat Neptunius heros
Qui vicit multos victus amore fuit.
Nam nece semiuiri seruas prius vltus Athenas
Indulsit nostris aduena blanditijs.

Mox rapuit geminas æqua non sorte sorores
Nec pede pressuras hospita regna pari
Quidue pio Ænea Iuuene aut qd clarius illo
Phryxeam prima qui rate vexit ouem.
Nimirum pietas nostris concessit habenis
Tantus et admisso cessit amore pudor.
Æsonidem serpens nunquam non flamiuomus bos
Non armata seges: sed meus egit amor.
Hectora Pelides debellaturus in-ermem
Tracturusque atro corpus inane jugo.
Fœminea latuit juuenis Lycomedis in aula
Nec puduit lanas attenuare manu.
Sed quid yo libicas numerare jubemur Arenas:
Floribus aut vernis imposuisse modum.
Ante Molocheæ numerabis robora siluæ
Quodque padus salices flumine lætus alit.
Quam regno quos ipse meo parere coegi
Dicam quippe cohors non habet illa modum.
Mî getha, partus, arabs, vincenti paret hiberus
Quâ patet est omnis terra subdcta mihi.
Me puerum nudumque vides timor omnis abesto
Me duce sit notus purus et omnis amans.
Dissimulare meas, sed parce puella sagittas,
Odi ego quas puduit suffacuisse mihi.
Ne pudeat nostris igitur te credere regnis
Daque volens iunctas in mea vincla manus.
Si minus hos annos atque irreparabile tempus
Flebis adhuc tanta nescia sorte frui.

Dixerat, erubui: dubitantem sensit, et arcum
Corripit à nostra læsus vt ante mora.
Mox sonuit manibus late in diuersa reductis,
Hesit et heu lateri missa sagitta meo.
Irato, atque in me iam tela secunda paranti.
Sum tua: Sum, dixi, cætera parce puer.
Quid facerem quoue clipeo: quibus icta medelis?
Quoue deo tandem preside tuta forem?
Qui me cognati? qui me tutentur amici?
Quiue erat auxilij? consilijue locus?
Victa Deo cessi: seu victa coacta-ne dicar:
Sum Sigismundo credita forte duci.
Testor Ariminêa, siqui sunt vrbe penates,
Et nos et nostras qui tueantur opes.
Me tentasse diu vel plusquam posse putares
Subtrahere huic possem si mea colla jugo.
In cassum vis omnis erat: nam vulnera læso
Pectore gliscebant dissimulata meo.
Sæpe meum varijs tentaui fallere curis
Ardorem, et mores corrigere ipsa meos.
Plus tentata meos auxit medicina calores
Fusaque plus flammas extulit vnda meas.
Ille meo princeps regnat sub pectore fixus
Ante oculos absens semper et ille meos.
Heu vinclis teneor grauioribus, atque deorum
Vi premor aut odio: nec voluisse meum est.

Quid loquar ille meum primus commouit amorem
Deque mea solus mente triumphat amans.
Ille meos primus sensus animumque pudicum
Flexit: ego æternum sum data cura sibi.
Venerit ante dies frustra expectatus Hebræis
Indigestum iterum videris ire chaos.
Quam tantus nostro labatur pectore princeps
Solus is hesperidum gloria summa ducum.
Non genere aut opibus non sum virtute fatebor
Non ego sum formâ digna puella suâ:
Tantus enim princeps bello: tam clarus et armis
Quanta eius fuerat dignus amore dea:
Sed fati sic sorte mei compellor, et vltra
Fortunam et vires cogor amare meas.
At mea sit quamuis plusquam violenta Cupido
Care parens quamuis impatienter amem.
Non erit in nostro tamen ullum crimen amore
Quo capiti timeas vlla pericla tuo.
Nulla seges per me galeatis surget aristis
Crine tuo diues nullus amator erit.
Me duce nulla meos mutabit dextera fratres
Me repetet nullus Marte timendus amans
Quod si forte meo pater aspirabis amori
Et patiere meum me coluisse ducem.

Viuet in Ausonijs me nulla beatior oris
Lætior adriacis nulla puella vadis.
Et mihi nota mei si mens et gloria Regis
Æternum faciet nomen in orbe meum.
Quod si crudelis tanto pugnabis amori
Æolo et ipse parens durior esse velis.
Non prius ex animo carum delebis amantem
Quam vitæ soluas vincula dura meæ.
Quod nisi fictus amor tuus in me falsaque demum
Ista tua est pietas et simulata fides.
Parce precor cœpto genitor te opponere amori
Atque animum frustra sollicitare meum.
Non ego degeneres tibi sum paritura nepotes
Non vllam generi nempe datura notam.
Multæ etiam qd sum tentarunt esse puellæ
Et mea sors multis inuidiosa fuit.
Quippe si acydalijs fueram violanda sagittis
Si fueram volueris præda futura dei.
Quo duce dic quæso: quo Rege beatior essem,
Lætior aut quanam sorte futura fui.
Sigismundus enim mihi iungitur inclitus heros
Qui parili curas æquat amore meas.
Pace pius: bello dux clarus, et acer in armis
Cuius et est gestis fama benigna minor.
Ergo faue veniaque tua pater optime Regem
Sic ego compellor: me sine amare meum.

PATRIS ISOTTÆ
AD EAM
DISSUASIO AMORIS.

Qualis Agenoridi funestum munus amanti
Cum daret armatus Jupiter igne manum.
Talis Arimineam nuper deuectus ad vrbem
Sollicitor precibus filia cara tuis.
Cogor enim sic me stimulis constringis amaris
Inuitus votis moriger esse tuis.
Cum tamen illa petas: quæ si tu sanior esses
Et saperes essent non cupienda tibi.
Audacem pietas fecit te nostra subinde
Ausa es illicitis me rogitare modis.
Primum scire velim si patrem justa petebas,
Vnde tibi justi causa pudoris erat.
Non facile rebus pudor immiscetur honestis
Seque ipsum prodit quem pudet ore loqui.
Ex me tu veniam nunc demum quæris amandi
Vt quod sponte prius feceris ipse probem.
Dum mens sana fuit monitis dum fixa tenendis,
Implorare meam debuit illa fidem.

Plaga recens melius curas admittit amicas.
Quamque per longas tabuit ante moras
Nunc dare consilium, certam nunc vertere mentem,
Nunc adhibere tibi sero paramus opem.
Non minus et tumido sero succurrimus amni
Obice cum fracto lata per arua furit.
Quæque manet multam nunc populus alta securim
Iam frangi potuit virgula parua manu.
At nisi spernis adhuc monitus Isotta paternos
Si mens auxilij est consiliique capax.
Si superat primæ tibi spes et cura salutis;
Atque tuum potis es hinc reuocare gradum.
Crede locuturo tibi pauca: sed apta parenti;
Aude animum dictis credere nata meis.
Corrigere et potius studeas delicta, tuumque
Errorem: mores quam tueare malos.
Nec tibi jam primum fato quem credis amorem
Crede nec astrorum conditione datum.
Nam quæcumque agitis: quæcunque audetis amantes
Cuiusque ex proprio prouenit arbitrio.
Principio rerum libertas omnibus vna est
Arbitrioque hominis fasque nefasque datum.
Tum duplex via quæ porro se scindit in ambas
Felices dextrum qui tenuere latus.
Nam tu quem pharetris armatum scribis amorem
Cladis et auctorem quem canis esse tuæ.

Quem tu victorem iam rere hominumque Deumque,
Hunc turpi fictum crede fauore Deum.
Namque suo sceleri indulgens obscena libido
Hunc falsi titulum iussit habere Dei.
Libera peccandi miseris sic uisa potestas
Si falso tegeret numine crimen amor.
Quin alas humeris pinxit delira vetustas:
Atque oculos velum nexuit ante suos.
Scilicet vt cęcos dux cęcus obiret amantes
Præstaretque omnes hic leuitate Deos.
Cur tamen o tenues raro subit ille penates
Illautas spernit cur tamen ille dapes.
Crede mihi cedunt ea moribus arma pudicis
Nec lædunt castos aurea tela sinus.
Mollia pestiferas admittunt otia curas
Et vulnus facile qua data porta subit.
Da mihi quam genitor turri seruabit in alta
Aureus in falso non cadet Imbre Deus.
Quod nisi diues erit quæ plumis lusa puella est
Excutiet falsum protinus illa Iouem.
Nec tuus hospitium violasset adulter amicum
Si ponat cultus Tyndaris ipsa suos.
Parce tuis squammas intexere vestibus aureas
Et calamistratas excoluisse comas
Disce supercilium vitta cohibere pudica
Et nimium Lautis abstinuisse cibis.

Colloquium tanquam pestem fuge nata virorum.
Sic venia poteris non equisse mea.
Digna quidem fateor te sors inuitat amori
Majorique fuit dignior illa vice.
Non genere aut animo non claris nouimus armis
Non Sigismundo quem probitate parem.
Et læsa fueras si virginitate notanda
Rege sub hoc poteras esse notanda minus.
Attamen vt facile primo furit impete regum
Sic cito non stabilis, filia, cedit amor.
Nullus amat tandem nisi spe suadente puellas
Et castas (si qua est) quilibet odit amans.
Illa placet nimium lachrimisque credula fictis
Admisit blandas obsequiosa preces.
Fallaces demum Lusæ nouistis amantes
Tunc venit in vestros sera querela procos.
Oppressum sero quæritur deserta pudorem
Et frustra surdo scribit Elisa viro.
Minois patriam carosque insana parentes
Prodidit et fratri struxerat ante necem
Scilicet vt soli vecors pareret amanti
Fleret et ignotis inde relicta vadis
Lemnias ægra suos sero culpauit amores
Vidit vt Æsonidem prorsus abesse suum.
Phyllida demophoom: Briseida liquit Achilles
Illis perpetuam pactus vterque fidem.
Et phrigius nimpham mox troada spreuit adulter
Vt sibi conjugij spes data certa noui est.

Denique nullus amor nisi quantum blanda voluptas
Durat: auet semper res furor ille nouas.
Has igitur curas istam precor exue mentem
Nam nunquam ad mores est via tarda bonos.
Quod si certa sedet captæ sententia menti
Vt lapsum nequeas iam reuocare gradum.
Mille tibi falsis linguas instare susuris
Mille oculos credas inuigilare tibi.
Officio tu vince nefas: factisque loquaces.
Comprime tu soli quære placere duci
Denique nata velis sic esse fidelis amanti
Perpetuam illius quo mereare fidem.

ISOTTA ARIMINENSIS
REGI ET DIVO SUO SIGISMUNDO PANDULFO
M · S · P · D ·

Cvi plusquam certos fugisse cupidinis ignes
Furtiuamque datur non tolerare facem.
Quæ potuit blandas veneris præuertere curas
Judicio foelix hæc erit usque meo.
Reijcere illa iugum potuit miserosque labores
Quos ego ni cogar ferre, beata forem.
Non ego nunc tristes agitarem carmine musas
Nec de me posses esse popelle loquax.

Non mea vita foret supremo prodita fine
Nec quererer stratæ damna pudicitiæ.
Non pedibus calcanda tuis mea colla dedissem
Non specie noster venditus esset honos.
Nunc quanuis nostro sera eſt medicina dolori
Inque retractandi vana querela mali.
Vel pote quæ aduerso frustra contendimus amni
Et male dilapsas sero tuemur opes.
Attamen huic saltem iuuat indulgere labori
Flereque fortunam quo sinis usque meam.
Non puduit certe studiosum Martis Vlissem
Penelopem scriptis sæpe monere piis.
Æsonidem colchis crudelem, Thesea fleuit
Minois solo sola relicta mari.
Non rediturus erat quem Phillis amabat, at illum
Ad reditus omni sollicitabat ope.
Scyriaque Æacidem lachrimis comitata puella eſt
Diſceſſumque pij fleuit Elisa ducis.
Quidnam intentatum quidnam moritura relinquo?
Cur moror in iustas ire relicta preces?
Nam si te nequeam iustis lenire querelis
Nec tempestiuis flectere te lachrimis?
Non saltem ignotum tantum scelus eſse, nec iſtam
Qualemcunque sinam delituisse fidem.
Iuratis post hac non credere amantibus, heu heu
Discet ab exemplo quæque puella meo.
Testibus ah quotiens superis in dicta vocatis
Perpetuam nobis pactus es ante fidem.

Sic ego blanditijs fictisque miserrima verbis
Sic sum pollicitis capta puella tuis.
Iam tua speratis mihi dudum amplexibus Alba
Iam potitur votis inuidiosa meis.
Iam tibi Arimineas inter placet vna puellas
Vna tibi ad Thiasos Alba vocata venit.
Namque palam vestros quis yo iam nescit amores?
Quis vestras tacito non videt ore notas.
Hei mihi quam cecos male quis celauerit ignes?
Quam male acydaliam quis tegit arte facem.
Cerua diu latebras incaſſum quærit amicas
Tristis vbi lateri fixa sagitta suo eſt.
Non lepus in nuda tutus requiescit arena
Nescia nec secto cespite dama latet.
Indignatur amor latebras: iramque fatetur.
Gliscit enim semper dissimulatus amor.
Heu memini nuper proprios; quis fallat amantem,
Cum peteres fuso victor ab hoste lares.
Et vidi et plusquam vellem tua crimina noui
Nequitiæ vidi plurima signa tuæ.
Martia iam pubes pugnæ simulacra ciebant
Procurrens hastas alter ad alterius.
Huc alacri spectandus equo tu tendis et auro
Floribus et summos tectus adusque pedes.
Et castigatos cingebat parua capillos
Hei mihi non manibus texta corona meis.

Martius ut campum Sonipes te inuexit apertum
Æmula mox oculis quæritur Alba tuis.
Non te armata cohors : non te mauortia pubes?
Dulcia non pugnæ te simulacra mouent.
Tantum inuentâ oculis animoque moraris in Albâ
Vna stat in tanto conspicienda foro.
Quis vel hebes vestros oculos vultusque loquentis
Alterutro quis non vidit ab ore notas?
Quis non nostra palam sensit suspiria? quis non
Ora modis vidit pallida nostra nouis?
O dolor o pietas cui jam moritura relinquor?
Quæ ratio est vitæ spesque futura meæ.
Quoue meo infœlix fato? quo numine plector?
Quoue iram merui crimine diue tuam?
Nam teneris vnum colui te semper ab annis
Et crescente meus tempore creuit amor.
Iudiciumque tuum semper meruisse benignum
Et studui soli posse placere tibi.
Hos annos : hunc inquam animum corpusque dicaui
Illæsamque tibi tempus in omne fidem.
Cætera prætereo quæ non fecisse misellam
Me piguit, quamquam nunc meminisse pudet.
Me tamen haud tanti si quæras pœnitet ausi
Nec bene de tanto promeruisse viro.
Nam non parua meo coniuncta est gloria facto
Quodque ego sum multæ forsitan esse velint.

Non ego sum (fateor) te principe digna puella :
Non ego sum tanto digna supercilio
Qualiscunque tamen non sum deformior Alba
Teque vel hoc ausim judice, nempe loqui.
Non genere; aut animo, non formâ aut moribus illi;
Non meritis equidem Sumue secunda fide.
At illam nunc sola facit tua gratia primam
Judicio cunctis nam placet illa tuo.
Quis nisi mentis inops quod laudes improbet, heu heu
Quam tutum est summis posse placere viris.
Regibus est pretium placuisse potentibus illud:
Nam quod amant ipsi cætera turba colunt.
Dum tua dicta fui populo laudabar ab omni
Et tibi dum placui : non reprehensa fui.
Nunc cedente meo cessit fortuna fauore.
Felices sequitur semper vt ipse fauor.
Nec nostri tam nunc miseret dux inclyte: quamquam
Extremus vitæ sit dolor iste meæ,
Corpore quàm gemini per te morientur in vno
Quorum alter fuerat te duce dignus ope.
O miserande puer matris dolor ante sepultus
Quam genitus : lucem raptus es ante tuam.
O iratis concepte deis : periturequæ matris
Crimine : cur facto plecteris ipse meo.
Vos pia desertæ succurrite numina matri
Et placate meum qua licet arte ducem.

Et tu parce meum factis augere dolorem
O vitæ Princeps insidiate meæ.
Quod meriti si qua est: aut nostri gratia facti
Placandi superest spes mihi si qua tui.
Si qua tibi veteris superest pietatis imago
Te precor Isottæ iam miserere tuæ.

POETA AD INCLITUM
PRINCIPEM DIUUM
SIGISMUNDUM PANDULFŨ
M· PRO
FILIO MORTUO
INTER PARIENDUM

Quamquam diue tuas cupio qui demere curas
Ipse pari indigeam non minus æger ope.
Me tamen hæc pietas tibi scribere pauca coegit
Et fidei suasit gratia longa meæ.
Non quod posse tuum sperem sedare dolorem.
Nec penitus lachrimas reijcere inde tuas.
Non fuit hæc caris tantum communis amicis
Ciuibus aut merito dira procella tuis.
Non Malatestigenas spectat iactura nepotes
Non solum mœstum spectat et ista patrem.

Flebilis ast istos defleuit ysauria casus:
Nec Ligures lachrimis abstinuere pijs.
Isotta siquidem soboles vt digna parente
Sic erat illustri digna futura patre.
Non poterat tanto conceptus sanguine nomen
Obscurum latio ferre sub orbe puer.
Nec Malatestarum quisquam de gente nepotum
Indole vel tantum spe superasset auos.
Talem igitur Princeps merito deflemus ademptum
Qui mihi spes fuerat: fama futura tibi.
Sed jam parce suum lachrymis violare sepulchrum
Et fletu manes sollicitare pios.
Si quis enim (quod et ipse reor sit) lumine cassjs
Sensus inest: gemitus heu dolet ille tuos.
Vt sua mortali resoluta est carcere fœlix:
Mox est ad superos vita relata deos.
Illic æterna iam pace beatior illic
Iam fruitur propriis inuidiosa bonis.
Iam sanctis admista choris comitata Roberto
Fratre tuo superis porrigit usque preces.
At vero quamuis tumulo claudatur acerbo
Corpus: habet natus viuat hic vnde tuus.

SIGISMUNDUS PANDULFUS MALATESTA AD AMOREM ET IUDICIUM PULCHRITUDINIS SUÆ DIVÆ ISOTTÆ

Quid crudelis amor violata per ossa recursas?
Quid debellato rursus in hoste furis
Emeritus tandem miles post multa quiescit
Vulnera: post longum bos vacat ipse iugum.
Fortis equus quondam qui vicit olympia, tandem
Fit grauis et viridi sæpe recumbit humo.
Fine dato demum quæque ars dediscitur vsu
Quicquid agas certum nouit habere modum.
At mihi quem fesso finem dabis improbe amandi:
Quodue quiescendi perfide principium:
Cornu iam tardo: vacuis iam parce pharetris
Et nimis vrentes comprime dure faces.
Parce, tuis in me desunt loca certa sagittis
Plaga terit plagam, vulnere vulnus ineſt.
Non ego quæro tuis missus secedere castris:
Nec peto sit nullus; sed minus asper amor.

Otia siue domi, seu me procul arma laceſsunt
Tu bello semper, tu mihi pace comes.
Nuper eram patria Cæsenam ex vrbe profectus
Sic ratus ardores fallere posse meos.
Credidi enim aspectu si longius vrbis abessem
Paulatim elisus excuteretur amor.
Laſcinoque oculus quantum distaret ab vsu
Tam foret à votis mens aliena suis.
Scilicet vt nullo quæque ars dediscitur vsu:
Et desueta ferox frena recusat equus.
Iusta fides, sed vana fuit; duplicataque sæuus
Tela per absentis pectora tendit amor.
Mille celebrabant illic hymenea puellæ
Vxor erat fratri regia ducſa meo.
Sfortias Estensesque nurus aderatque potentis
Insûbrum proles vnica Blanca ducis.
Et montis-feretri iam fœmina sola ſuperrtes
Vnica spes tantæ gloria sola domus.
Centum aderant Helenæ: centum Briseides illic
Quæ poterant cælo quippe vocare Iouem.
Protinus ad caram rediit mens nostra puellam
Omnis in Isottâ mox mihi cura fuit.
Quid thiasi: quid serta iuuant: quid purpura longo
Ordine: quiſue nouis ducta chorea modis?
Illa puellarum decus insuperabile dixi
Illa meæ requies vnica mentis abeſt.

Ipse etenim referam multas licet ipse puellas
Inuenies generis conditione pares.
Non tamen Ausonijs ullam me Judice terris
Inuenies forma vel probitate parem.
Lumina quid referam phœbo crinesque Dianæ
Et sua pestanis æmula labra rosis.
Nil penitus mortale sonant sua verba: nec artes
Pallas habet plures: nec venus alma jocos.
Quidquid agit iuuat hoc: et mi placet omne quod illa
Efficit, illa mihi sola puella placet.
Vnde secuturus tua miles castra cupido
Gaudeo quod talem sortior ipse vicem.

SIGISMUNDUS PANDULFUS MALATESTA DIVÆ ISOTTÆ SALUTEM D· PL·

Parue lapis toto quo non oriente repertus
Rarior eois maior et alter aquis
Te viridem cunctis adamas prælata puellis
Misit amatori nostra puella suo.

Fœlix laude tuæ lapis o formose puellæ
O modo de facili sæpe volute sinu.
Nam memini niueis cecidisti fortè papillis
Dum niuei aptaret candida vincla pedis.
Nec mirum viridem si te natura crearat
Dissimilisque alijs si fuit iste color.
Dissimilem dominam lapis o sortite puellis
Omnibus, æternas vincat ut illa deas.
Dissimilisque aliis amor est suus: o mihi qualem
Esse animum tanto munere rêre lapis?
O tibi si sensus natura dedisset et ullas
Ipsa tibi voces verbaque grata mihi.
Tu mihi nunc quid agit tandem mea vita referres,
Tu tamen ah quid agat parue lapille refer.
An cupit egregios videam non durus ocellos?
An cupit in tenues te referam tunicas.
Dic quid agit demum sanctos si forte poetas,
Si legit annales: si legit historias.
Aut me si expectat si me cupit usque videre
Si velit in nostros sæpe venire sinus.
Talibus affatus paruum mea vita lapillum
Ad te iam redeo quam mihi vinxit amor.
Quam gemmis fuluoque decet præponier auro.
O mihi jam cunctis anteferenda bonis.
Ergo ego nec lapides gasasue oriente petitas.
Nec præ te optarim maxima regna Iouis.

Sit licet hic rarus, similis cui nulla lapilli
Sit facies cuius, mira figura micet.
Non tamen hic lapidum fuerit mihi rarior inter
Tot genera et tantas nunc quoque diuitias.
Quam tu cunctarum species pulcherrima rerum
Inter tot magnas numina vera deas.
Non erimus certe immemores: meritique tuique,
Munere pro tanto munera magna dabo.
Ipse animum mentemque tibi corpusque dicabo,
Perpetuam efficiet gratia tanta fidem.
Donec Ariminei pulsent mea mœnia fluctus
Abluat et placidam cerula doris humum.
Nomen et Isottæ totis noua gloria terris
Surget et aëreos ibit adusque polos.
Tu modo perge meos mens non mea linquere amores.
Sed tibi qualis ero: talis es ipsa mihi.
Fidus ero: mihi fida precor sis dura quod oro
Iam cupit illa nimis: nec minus efficiet.
Illa nihil præter quod me iuuet efficit, illa
Me colit illa meum sustinet vna caput.
Hanc ego diuitijs præponere et omnibus armis
Constitui et nostro protinus arbitrio.
Tu sola affectus varios, animumque volentem
Ducis in Ingenium dia puella tuum.
O parêre queam dominæ sine fine iubenti
Et mea seruitio sit data vita tuo.

Non ego vel pro te vitem quoscunque labores,
Ipse nec æstiui tempora adusta canis
Siue fretum pedibus-ve velis caua Littora carpam
Seu terras montes duraque saxa petam.
Omniaque Iubeas sint visa facillima nobis
Siue velis nulla quod ratione queam.
Omnia tentanti faueat Solertia, certè
Ingenij virtus sola puella mei es.
Quare non meritas refero tibi carmine laudes
Munera nec donis nunc quoque digna tuis.
At tibi quod potero cunctis adamanta diebus
Hunc ego diua tuo iussus amore feram.
Nec metuam magnos hoc me comitante vel hostes
Insidias metuam non ego deinde nouas
Et licet ipse tui non obliuiscar amoris
Hic lapis efficiet me meminisse magis.

SIGISMUNDUS PANDULFUS MALATESTA DIVÆ ISOTTÆ SALUTEM PLURIMAM DICIT

Diua puellarum cunctis Isotta diebus
Atque animi semper maxima cura mei.

Fixa meis semper spes inuidiosa medullis
Quantum Neritio Penelopea viro.
Non ego discedens volui quæ dicere plura
Ausus eram ante oculos cuncta referre tuos.
Omnia quæ melius referat tibi epistola oportet
Nuntia quæ curas molliat vna tuas.
Namque sollicita es maturi morte parentis
Qui senior campos venit ad helisios.
Parce precor crines turbare: et eburnea colla
Ledere et indignis ora secare notis.
Parce precor mea lux lachrimis corrumpere ocellos
Atque tuas largo rore rigare genas.
Andromache fratres carumque animosa parentem
Fleuit, et extinctam sola relicta domum.
At postquam hectorea surgebat gloria dextra
Scilicet et Danaas præcipitabat opes.
Cuncta repensabat coniux carissima tantis
Laudibus amissæ damna priora domûs.
Tu mihi dicebat coniux carissime, mater,
Tu genitor, tu vir, tu mihi frater eris.
Dum tua magnorum videam monumenta laborum
Fortunæ satis est mollior aura meæ.
Dum freta prona bibent xantum simoentaque magnis
Fluctibus, æternis flumina gurgitibus.
Nomen et hectoreum decus inmortale manebit.
Dum polus æthera pascet in astra plaga.
Te propter coniux famâ thebana manebit
Andromache nullis p̄dita temporibus.
Fleuit et amissum Lirnesia propter Achillem:
Nec potuit lachrimas comminuisse suas.

Illa prius fratres tres ah patriamque domumque
Viderat herboso procubuisse solo.
Sanguineâque domum fœdatam cæde puella
Heu miseram in tantis vna relicta malis.
Hæc tamen inuisi quondam solamen Achillis
Læne tulit tanti præda superba viri.
Nec fuit indignum magnas consurgere in iras
Atridemque nimis Æacidemque manu.
Illa nihil patriam amissam fratresque virumque
Curabat flammis capta puella nouis.
Sed solum Æacidem semper cupiebat vt esset
Præda bis in longis sæpe voluta malis.
Ah quotiens fertur furtim voluisse reuerti
Et niueum castris exposuisse pedem.
Nec minus insidias quas forte tetenderat hostis
Fœmineis nimium pertimuisse animis.
Nonnunquam obseruans custodes castra tueri.
Qua posset variis decipere ante dolis.
Interdum toto suspiria longa premebat
Pectore et in vultu gaudia falsa dabat
Hæccine curabat patriam amissumue parentem
An potius cari pectora nota viri
Andromedem fama est religatam cautibus altis
Persea mirandis dissoluisse modis.
Hanc pater et genitrix scopulis intendit iniquis
Digna quidem alato præmia tanta viro.
Illa virum: nullos potuit laudare parentes
Nec cephei tanti regia magna fuit

Tutaque debebat tam justo cuncta marito
Qui dederat subitæ monstra marina neci.
Liquit et æetem sumptis medæa venenis
Æsonidem patriis præposuitque bonis.
Teque ferunt actâ quondam minoi relictam
Maxima cecropiæ sarcina visa rati.
Non te pasiphae: non te gorthinia tellus
Non tenuit cari regia magna patris.
Quin etiam ægidæ clauamque modumque dedisti.
Filaque per curuas sæpe reducta domos.
Ille dolum tendens chlamidem per cornua fratris
Implicat et durum spargit in ossa caput.
Tune igitur poteras præponere Thesea fratri
Cui soror insidijs ante ferenda fuit.
Tale nihil mea spes caro molita parenti
Venisti in nostros magna puella sinus
Quod si forte pater longos impleuerat annos
Flenda tibi non est debita parca senis.
Cui data si fuerat fati iam meta futuri
Non erat hæc longos quippe datura dies.
Et labor atque cadens in deteriora senectus
Sollicitat læsos nam quota turba senes.
Infælix Priamus circum sua mænia tractum
Vidit Achilleis Hectora curuus equis.
Quam satius fuerat primum periisse parentem
Quam nati ante oculos corpora versa sui.

Vidit et Antilochum tam multos nestor in annos
Seruatus phrigia procubuisse manu.
Quam mallet Lapithum bello cecidisse superbo
Aut meleagræo præcipitatus apro.
Te diuam terris liquit pater optimus o quam
Terque quaterque tuo numine letus obit.
Ille vel æthereis prô sedibus astat: et vnam
Progeniem iactat te procul esse suam.
At te si nequeant cari benefacta parentis
Mulcere o cunctis digna puella bonis.
Hoc mihi da meriti solidum pulcherrima si quid
Noster amor fidi pignoris instar habet.
Ne lachrima flauos manibus neu scinde capillos
Neue tuas fletu sparge puella genas.
Aut si perpetuo sedet indulgere dolori
Credere me semper posse dolere velis
Dij melius jubeant: nec nos merore teneri
Quos iuuat æternum desidiosa venus.
Quare si cupidum mea mens non spernis amantem
Fac modo sollicito pectore mœror eat.
Quod si diua facis dum me mea vita manebit
Dum mea vitalis spiritus ossa reget.
Ingentis referam tanto pro numine grates
Per Martem juro bellaque agenda mihi.
Bella quibus nostri totum fama occupet orbem
Et decus et magnis gloria digna viris.

Nulla puellarum te clarior inde futura est
Nec tantum nomen Tyndaris ipsa feret
Nec tantas laudes pelopis lætissima coniux
Victa per incertas Hippodamia rotas.
Iamque vale incinctæ vultus Isotta Dianæ
Æqualis sanctas inter habenda deas.

ISOTTA ARIMINENSIS
DIVO SIGISMUNDO PANDULFO MALATESTA SAL.

Nuper ab inuisis quæ venit epistola terris
Sigismunde tuâ littera facta manu.
Grata quidem neque enim quicquam nisi dulce dedisses
Nuntia quæ curas molliit vna meas.
Suasit vt amissi meritâ pro morte parentis
Nolim animos curis sollicitare meos.
Hæc vtinam Princeps italarum gloria rerum
Arbitriis esset cura leuanda meis.
Nos animi seruos fecit Deus, igneus ille
Regnat, et huc illuc corde sequente volat.

Quin etiam caros quæ iam liquere parentes
Et patriæ externos præposuere suæ.
Innumeras referens animo præstante puellas
Ducis in exemplum facta priora meum.
At non Hypsiphile carum est oblita parentem
Effera nec carum Penthesilea patrem.
Namque Thoanthæis nuda est quà Lemnos in oris
Quæsierat trepidum turba nephanda senem.
Lemniadesque viris genus implacabile texens
Insidias miseros corripuere viros
Nec mora et Hypsiphile muliebribus arsit in armis
Vicinumque rapit pene Thoanta neci.
Penthesilea suis quæ texit Amazonas armis
Foemineos inter sæua puella choros.
Harum animis patrem medioque furore recepit
Tantum amor et pietas iustaque facta valent.
Liquit et Atridem caro reuocata parente
Chrisêis Danais pestis acerba viris.
Portaratque manu splendentia munera Chryses
Munera magnanimo non capienda duci.
Nam sceptrum ad proceres solidum phœbique coronam
Attulit et tali voce loquutus erat.
Dij iubeant Danaj Priami eripiatis et vrbem
Et faciant patrias deinde redire domos.
Reddite progeniem caram Chriseida patri
Accipite et magni munera magna Dei

Latonæ atque Jouis prolem ne temnite magni
Grajugenæ genitor vosque ducemque rogo
At ferus Attrides conuicia soluit in illum
Rettulit et timido verba superba seni.
Ille nihil contra: neque enim timor ipse sinebat
Venit ad irati maxima templa Dei.
Summe Deum arcitenens Chrisai tutor Apollo
Qui cyllam et tenedi regna beata tenes.
Dent Danai pœnas lachrymis pater inclite nostris,
Si qua tuis templis sacra benigna dedi.
Ille sacerdotem summis audiuit ab astris
Iratoque fremens corde sub axe volat.
Spiculaque accinctus circum tectamque pharetram
Venit ad inuisos corpora grata viros.
Et procul incuruans diuinis viribus arcum
Præuenit insidijs castra inimica suis.
Terribilisque fugit neruo resonante sagitta
Perque nouem ad populos venit amara dies.
Jam decimos rediens aurora retexerat ortus
Puniceos decies ida recœpit equos.
Nec prius inmissam cladem remoueret Apollo
Quam data sit caro tanta puella patri.
Ductorem Danaum nota pietate parentis
Liquit et ex illo tempore casta fuit.
Adde qd infœlix absum fortissime Princeps
Nunc quoque Arimineis vna relicta locis.
Haud tibi turpe tamen fuerat si fœmina tecum
Venissem jussis castra secuta tuis.

Pro Turni auxilio venit pharetrata Camilla
Alcidem coniux sæpe secuta fuit.
Athracis ante virum venatu exercita duro
Hortata est celeres hippodamia canes
Atlante ante viros flaui clades Meleagri
Fixerat inuisæ colla nefanda feræ.
Ille caput tanti spolium pretiumque laboris
Tradidit; hoc tantum digna puella fuit.
Dicitur Andromache medijs speculata Pelasgis
Congressum è muris hectora sæpe suis.
Illi animos coniux dabat inclyta, sola maritum
Mouit: erat tanto causa puella duci.
Non tibi certe animos possem dare maxime quando
Solus es in magna fortior Italia.
At possem fessum si te fera bella fatigant
In dulci reducem sæpe fouere sinu.
Hoc mihi longæui posset remouere parentis
Mœrorem et lachrymas comminuisse meas
At cum nec tua vox: nec me tua mouit imago
Nil superest animis ni pater ipse meis.
Mors venit ante oculos cari instaurata parentis
Astraque crudeles testor et ipsa deos
Crudeles diui q̄ me seruastis amantem
Linquerer vt patrio sola relicta lari.
Aut mihi qd caro genitori triste dedistis.
Aut date magnanimum sæpe videre ducem.

Ille animos poterit miseræ lenire dolentis
Ille facit curas solus abire meas.
Reddite si multis tantos abolere dolores
Sigismundeas dij deæque genas.
Quod si fata negant sequar ipsum morte parentem
Qualibet attonitam morte perire iuuat.
At potius mea spes animi non irrita nostri
Sigismunde meum tempus in omne decus.
Isottæ miseresce tuæ quæ te optime rerum
Sospite crede mihi sospita semper erit.
Tu mihi pro solita tantum pietate rependes
Vt possim cari non meminisse patris.
Tantum amor ille tuus: tantum tua facta benigna
Atque fides animi pignora prima tui.
Tantum etiam virtus tua me mouet; ô noua semper
Gloria maternos non peritura dies.
Famaque jam totum quæ sit ventura per orbem
Et noua mœnia bella canenda tuba.
Quantus Erix superat nubes et Pelion ingens
Aut qui verticibus sidera torquet Atlas.
Qui cælo caput; atque pedes tellure recondit
Horrida cui gelidis barba riget niuibus.
Tanta tuæ venient olim præconia famæ:
Atque tuum nomen quisque Poeta canet.

ISOTTÆI

EXPLICIT

LIBER SECUNDUS

INCIPIT TERTIUS

ISOTTA ARIMINENSIS

DIVO SIGISMUNDO
PANDULFO M·
S· P· D·

Mollia floriferi redeunt jam tempora veris.
Soluitur et liquidâ candida bruma niue,
Pullulat omnis ager, certant in germina vites
Effunditque suas quælibet arbor opes.
Et passim gelidi laxant sua flumina fontes
Et juga canitiem deposuere suam.
Omnia Lætantur, resonant dumeta volucres
Atque suum queritur Cecropis ales Itim.
Jamque rosis hederaque comas redimita Iuuentus
Visit odoratas annua pompa vias.

Mollia jam violis nectens vaccinia vernis
Donat amatori quæque puella suo.
Sola ego non volucres sensi Zephirosque tepentes:
Non gratam verni temporis ipsa moram.
Nulla ego diuinis persolui munera templis:
Nulla ego amatori florea serta meo.
Sed lachrymis implere sinus, sed plangere pectus
Sed madidas fas est vngue notare genas.
Nam duce quæ possim caro mihi tristis adempto
Gaudia; quos mæstâ fingere mente jocos.
Tu nostros tecum risus: tu gaudia solus
Verque meum tecum Rex animose rapis.
Ah ferus et nimium teneris ferus ille puellis
Qui assuerit Latias primus ad arma manus.
Perpetuis certè dignissimus ille catenis:
Aut cadere inuenta dignus ab arte fuit.
Primus hic humano violauit sanguine Leges
Et vi tentauit quod rationis erat.
Tum primum posito signata est limite tellus
Protinus et duris sollicitata viris.
Quæque videbantur vix cognita piscibus ante
Mox freta sunt cupidis peruia facta viris.
Tunc etiam validis armatæ mœnibus vrbes:
Discordesque nimis in fera bella manus.
Hinc mihi tu regum clarissime nuper ademptus
Et lachrymæ et gemitus venit abinde meus.
Namque lacessitus peregrinis nuper ab armis
Occlususque tuam flagitat arnus opem.

Impiger ipse volas volucri nec segnior aura
Effugis amplexus Rex generose meos.
Non te noster amor: non te mea mouit imago
Qua possent videant illachrymare feræ.
Hei mihi qualis eram cum te moribunda viderem
Vt strueres fortes mox abiturus equos.
Nam galeas conis hi nobilitare superbis
Hi faleras, (clipeos) hi renouare cauos.
Hinc alij patulis tentoria tendere velis
Secura æstiuum mox subitura canem.
Telaque barbaricum noua mox haustura cruorem
Diuersis alij pingere imaginibus.
Tu vigil instabas opibus rebusque superbis
Mente oculis præsens rebus vbique tuis.
Iussa dies aderat mihi te raptura supremum
Sollicitumque moræ, quæ tibi tempus erat.
Et tuba iam lato discreuerat agmina campo
Hinc pedes atque illinc splendidus ibat eques.
Tum memini nostro nectens pia brachia collo
Et lachrymans dixti cara puella vale.
Nil nisi singultus potui tibi reddere: sed mens
Sis fœlix inquit, sis memor usque mei.
Inter mille viros fueras spectabilis vnus:
Inter vt ipse suos maximus hector erat.
At bene si vidi bene si tua colla notaui
In vultus noui sæpe reflexa meos.

Non aliter lædunt fugientis spicula Parthi
Lumina quam tua tunc pectus iniqua meum.
Jamque acies nostros effugerat omnis ocellos
Quodque videretur nil nisi pulvis erat.
Tunc gemitus cœpere mei: tum corpore toto
Collapsam famulæ sustinuere meæ.
O dolor o rebus fortuna inimica secundis
Quam cito quam dederas sponte proterva rapis.
Ergo ut opem ferres populis animosus etruscis.
Sum tibi cum patria sola relicta tua.
Æmula plus tandem superandi gloria Gothi
Quam Lachrymæ gemitus quam valuere mei.
Scilicet assuetam sperasti posse dolorem
Et desiderium mitius usque pati.
Nam didici primis hoc unum semper ab annis
Absentem frustra sæpe relicta queri.
Vix bene me noras: ego te cum parvula primum
Militiæ sensi serpere damna tuæ.
Picænum memini cum Rex vastabat opimum
Sfortiadumque amplas marte premebat opes.
Et desperatis cædebant undique rebus
Sfortiadæ; spes his sola superstes eras:
Me patriam natosque, et caras deseris urbes
Et socero auxilio dive futurus abis.
Ille etiam populis quondam stupor omnibus unus
Quo Perusina diu terra superba fuit.

Romanas acies dux Piceninus agebat
In soceri et cladem protinus ille tuam.
Imperij hunc fama elatum rebusque secundis
Ausus erat nemo sollicitare prius.
Ausus es unus et hic tantis occurrere factis
Parque animo, tanto par quoque marte, duci.
Te duce nunc etiam montisque cacumina Lauri
Sanguineque hostili scarpacis ora rubet.
Vix bene picœno sedatis margine rebus
Inque vicem cæsis vix bene federibus.
Ecce autem venetos anglum vexare philippum
Et tentare aditus nuntia fama refert.
Illicet accinctus labentem pergis amicum.
Et mira tantas comprimis arte minas.
Hoc demum tantis restabat dive periclis
Hoc gestis unum Rex animose tuis.
Solus ut auderes populos invictus etruscos
Fulcire et tantos deseruisse Lares.
Jam quoties bello populos fortuna lacesset
Herculeum quoties terra parabit opus.
Ad te perfugient Reges populique potentes.
Sic jam perfidiæ publicus ultor eris
Nulla reor tandem sine te jam bella gerentur
Auxilio dabitur vincere cuique tuo.
Amphitrioniades per mille pericula tandem
Ad superos prestans sic sibi stravit iter.

Ille tibi Euristheus oriatur et altera Iuno
Imperijs quorum non adeunda petas.
Ista quod indomitae si stat sententia menti
Aeternum cupias martia bella sequi.
Quin potius sumptis imitabor Amazonas armis
Et tua praeclaro pectore signa sequar.
Scilicet ut quondam medijs in millibus ardens
Praestabat fortes Penthasilea viros.
Nec cecidit bello non ulta camilla Latino
Et plures quarum nomina multa Legis.
Cur ego ab exemplis ausim non praelia tantis?
Te mihi quid verear bella subire duce.
Nec duce te horrescam torpentis frigora brumae
Nec fugiam icarij signa proterua canis.
Quod si bella geri placeat dux magne tibi uni
Et sine me fortes vincere Marte viros.
Parce precor certis propius te offerre periclis
Tempore tum moneo quaere redire breui.

DIVO SIGISMUNDO
PANDULFO M.
POETA
SCRIBIT.

Dulcis Apollineas inter mihi summa camenas
Calliope nostrum tempus in omne decus.

Tamne diu taceas Pandulfi maxima Regis
Praelia, magnanimi splendida facta ducis.
Qui nunc barbaricos italis ab finibus hostes
Expulit: o magna bella canenda Lyra.
Sigismunde igitur numquam tua facta tacebo
Italiae seruas qui pia regna tuae.
Maxima magnanimi quis enim tacuisset Achillis
Bella vel insanus dulcis Homere fores?
Hannibalem quis non cithara cantaret eburna?
Aut cui grande decus iam sua Troia fuit.
Scipiadas duros, ingentis inane iacentis
Corpus in occulto quis sinat esse solo?
Tene igitur sileant nostrae fortissime Musae
Cum superet priscos iam tua fama viros.
Qui Regem et socios captis decedere terris
Fecisti o tantis optime consilijs.
Venerat Ausonias etenim Rex barbarus oras
Cui tantos animos septima regna dabant.
Antiquas gentes etruscaque moenia tentans
Atque fluentinas terruit ille domos.
Nec mora longa iubes fuluis circundatus armis
Tutari hesperiam maxima regna tuam.
Undique miles adest primus tamen ipse frementes
Cogis equos Princeps, ipse reposcis equos.
Te procul ut vidit tumulo Rex unus ab alto
Ingemit, et gelidus tarda per ossa tremor.

Sigismundus erat summis in montibus vnde
Spectabat liquidi littora lata maris.
Tum dulcis colles iucunda cacumina celsi
Montis Arimineis qualiter ante jugis,
Et similis facies cunctorum vera locorum
Qualis et in patrio visa erat ante solo
Ipsa videbatur patriæ retinentis imago
Certa ducem ad patrios velle vocare lares.
Atque loci similis tanto permotus amore.
Tum meminit Dominæ forsitan ille suæ.
Illa quidem patria fuerat dimissa relicta
Pulchrius in toto qua nihil orbe fuit.
Ille recordatus teneræ caræque puellæ
Suspirans forti constitit acer equo.
Atque ita pauca prius de se Pandulphius heros
Quæstus quod dominam liquerat ille suam
Quid modo si quis ait raperet mihi barbarus illam
Rapta erat vt phrigio Tyndaris ipsa viro.
Quæ cur perpeterer: non his Alphonsus ab oris
Duceret ad patrias præmia tanta domos.
Spes tamen in dubio est etruscaque mœnia tentat
Et pauor Ausonios occupat usque viros.
Si capit Italiam (omnipotens quod vertat in auras
Jupiter) hesperios non feret ille duces.
Barbara gens etenim nunquam fuit vlla Latini
Nominis et nostræ gentis amica diu.
Sed neque vincemur: neque enim gens itala vinci
Nouit adhuc: neque enim barbara tela timet.

Exemplone prior venies Alphonse futuris
Gentibus: Italiæ ne quis in arma ruat.
Hannibalem magnum patrias reuocauit ad oras
Scipiades patriæ gloria tanta suæ.
Et fertur magnus Gallos strauisse Camillus
Signaque de medijs hostibus ille tulit.
Ast ego postremos fundam Pandulfus Hiberos
Et veniam patriæ gloria magna meæ.
Talia magnanimus fatur Pandulphius heros
Omnia mente mouens. cuncta futura putans.
Hilua fuit contra terra est antiqua trecentos
Subsidio Troiæ miserat illa viros.
Cum ferus iliacos terrebat milite muros
Turnus et audaci mœnia prima manu.
Insula fulmineis grauiter quæ foeta metallis
Despicit æquoreas vertice montis aquas.
Hic vbi visa loci facies aptissima pugnæ
Congreditur forti milite prima manus.
Sigismundus eo cunctis præ millibus vnus
Ibat in aurati tergore vectus equi.
Castora magnanimum sumptis imitatus habenis
Quique Deo fuerat Cyllarus ille viro.
Qualis vbi ad bellum veniens Mars inclytus armis
Prælia cerulea pallade stante gerit.
Talis vbi agnouit pauitantes maximus heros
Fertur in aduersos frena tulisse viros.
Geryonemque celer pictis qui stabat in armis
Horridus audaci deijcit actus equo.

Hastaque sanguinea transfixit cuspide pectus
Armaque pulvereo vasta ruere solo.
Ingemuere omnes lachrymasque dedere secuti
Natus erat priscis maximus ille viris.
Antiphatemque volans quo non velocior alter
Occupat et duro diuidit ense caput.
Talia magnanimus primo certamina campo
Sigismundus agit bella cruenta gerens.
Mars erat ante virum flaua comitante Minerua
Et Venus audaci candida vincta Deo.
Alma Venus mentem caræ meminisse puellæ
Prima dedit: peploque attigit ora sacro.
Ambrosiumque animo miranti fudit odorem
Illius, et coram talia verba tulit.
Magnanime heroum fortissime namquis adire
Italiam sæuos perferet usque viros?
Rapturos dominamque tuam facilesque Latinas
Barbara gens etenim talia bella gerit.
Vade: age: tolle moras magnæ serua Inclite Romæ
Mœnia, serua italos regna superba tuos.
Talibus illa virum dictis incendit ad arma
Mars quoque terribili fatur et ipse sono.
Sigismunde viros inter fortissime primos
Hunc jubeo cari te meminisse patris.
Ille quidem magni vel Cæsaris arma referre
Hectoris aut potuit maxima bella pati.

Talis ego adjutor fueram vir magne parenti
Pandulpho docui quem Deus arma sequi.
Numine sub nostro populos vrbesque subegit
Nunc vt ei fueram iam tibi fidus ero
Talibus incensus dictis Martisque fauore
Cœpit in aduersos acrius ire viros.
Præcipitansque moras Regem petit ecce superbum
Turbat et armatos Marte sequente viros.
Viderat aduerso venientem littore primus
Barbarus et nigram conspicit ille ratem.
Imperitatque trahant spumosa ad littora puppem
Otius et cæleres adjuvet aura vias
Nec mora conscendit paucis comitantibus illam
Ceruleasque secat turbine vectus aquas.
Cætera turba fugit capitur pars maxima: captos
Sigismundus agit maximus ante duces
Magne triumphe veni iam vicimus vndique miles
Clamat io magnos vicimus ecce viros.
Sigismunde decus Latiarum et gloria rerum
Dent tibi Nestoreos Dijque Deæque dies
Vt Malatesta prior veterum decus omne virorum
Vt superes generis maxima facta tui.
Talia militibus celebrantur et itala gens te
Laudat et Italiæ te iubet esse ducem.
Imperiumque tibi miro dignatur amore:
Italiæ serues quo pia regna tuæ.

Iamque vale Princeps nostræ spes maxima, famæ
Pieridum custos: pieridumque pater.

SIGISMUNDUS PANDULFUS MALATESTA

VATI SUO
SALUTEM PLURIMĀ
DICIT

Grata mihi patrijs venit modo littera terris
Littera quæ laudes concinit usque meas.
Grata mihi ante alios scribis quæcumque Poeta
Clare: nec vllius carmina grata magis.
Tardus ad hæc tamen es nimium: raroque jocaris
Nobiscum o longas deme poeta moras.
Aut me longa tenent hic tedia temporis acti
Quod tua reddatur littera nulla mihi.
Quod tua non loquitur prædulcis epistola mecum
Tempore quod tanto scilicet ipse taces.
Aut me sollicitat timor hic quod negligis illum
Qui colit et musas Pieridumque choros.
Scribe igitur vates: curas mihi deme molestas.
Sæpe precor curis jamque medere meis.

Orphea sæpe ferunt laudes cecinisse jubenti
Alcidæ et magnis carmina grata procis.
Nec minus auratam petijsse per æquora pellem
Heroas vates ille secutus erat.
Dorsa super rapidi maris horrida lætior ibat
Ceruleas scindens thessala Pupis aquas.
Ille inter fremitusque maris. fluctusque sonantis
Cantabat laudes Calliopea tuas.
Illum etiam liquidis sensit Neptunus in vndis
Spumosisque natans cerula Doris aquis.
Ille ratem scopulos et mille per auia traxit
Perque tuum victor vasta carybdi fretum.
Carmine scilla tacens canibus caruisse marinis
Creditur et nullam corripuisse ratem.
Æsonides illum gelidis miratus in vndis
Credidit Ismarios numen habere viros.
O quoties Medea virum mirata canentem
Carminibus stupuit barbara capta nouis.
O quoties magicos voluisset perdere cantus:
Et magis Orpheæ plectra ciere Liræ.
Dona reor Diuum quæcumque habuere poetæ
Munera vel vates barbara turba colit.
Quare age scribe libens: vt dulcia carmina nobis
Solentur rigidi iam graue Martis opus.
Vera mihi nimium cecinisti nuper: vt olim
Mouisset vires terra paterna meas.

Hilua quidem similis nostris fuit optima terris
Et similes colles: et iuga summa iugis.
Et mare ceruleum liquidis quod verberat vndis
Marmora Littoreis spumea facta vadis.
Omnia arimineis poteram componere terris
Siue velim pelagus: littora siue velim.
Vtque recordabar tenere careque puellæ
Quæ fuerat patrio sola relicta solo.
Vera canis fateor quod enim meminisse pigebit
Illius æternum: quæ decus vna mihi eſt.
Illi animos viresque mihi roburque ministrat
Gloriaque hæc nostri magna laboris erit.
Non ego barbaricas fudissem in littore gentes
Nec tantas paruo milite regis opes.
Ni mea lux animos subiisset et vnica nostros
Gloria quam propter martia bella gero.
Nec mirum propter si quis pugnarit amorem
Victor erit Marti si fauet ipsa Venus.
Ipsa venus docuit durum mansuescere fratrem
Illius auspicijs pectora turbat amor.
Illa fores aperit clausas et limina amanti
Blanditiasque mouet callida diua nouas.
Illa parim Graias victrix deduxit ad vrbes
Cerneret vt vultus tindari bella tuos.
Illa Helenem ducuit cupido concedere amanti
Troiano et cautis verba tacere notis.

Omnia quæ melius faciunt quam scribere amantes
Norunt quam placidis facta referre modis.
At te si qua mei iam gratia tangit amoris
Scribe tuo vates carmina grata duci.
Quod si sæpe tui reddatur epistola nobis
Non subeant animos tædia longa meos.
Sola nec ipsa dies superare videbitur annum
Perpetuum vt nunc eſt cura moleſta mihi.
Quam solum placidis possum deponere musis
Quas de Castalio vertice solus agis.
Cantus alit placidam dulci ~~—~~ medulamine mentem
Cantus agit pecudes aligerumque genus.
Pisce super curuo vectus cantabat Arion
Dedalus in clausa carmina turre dabat.
Inter et errores varios cantabat Vlysses
Et moriens tremulo gutture cantat olor.
Omnia carminibus prisci ceciniſse feruntur
Illa fuit primis gloria temporibus.
Vera tuo nobis versu memorande dedisti
Omnia quæ vates littera missa tulit
Scribis enim cur nam caræ meminiſse puellæ
Dicar et vt vires iuuerit illa meas.
Tantum amor et pietas: tantum noua gaudia possunt
Atque fides manes quæ reuocare poteſt.
Pyramus vt vidit labentes lumine tysbem
Suſtulit ad cupidas lumina fessa genas.

Sic ego cum memini dominæ inter martia noſtræ
Prælia ab infernis sum reuocatus aquis.
Si memini faciem faciem vidiſſe iuuat me
Si subeunt crines gaudia noſtra coma eſt.
Denique si teneros iactans Isotta Lacertos
Mouit habent animos brachia mota meos.
Sin oculos flexit frontemque modeſta decoram
Vror yo flammas tolle puella graues.
Tolle faces Isotta nouas Isotta furores
Deme meis quæso parce puella animis.
Non medicaminibus non succo pendet amaro
Tracta cutis: non te falsa medela juuat.
Talis eras primum cum te vidisse recordor
Qualis es ad multos ausa manere dies.
Munera crede mihi tibi sunt diuina tributa
Queis licet æternum non periiſſe decus.
Aurea cui dederit diuina potentia dona
Perſephone exuſtis auferet vna rogis
Sed tamen heu timeo ne quid tibi fata minentur
Inscia nescio quid mens mihi triſte dedit.
Nescio quid media vidi mihi nocte parari
Somnia sunt animis dira voluta meis.

SIGISMUNDUS PANDULFUS MALATESTA

DIVÆ ISOTTÆ

PL· SI· DICIT·

Quæ modo visa meam tentarunt gaudia mentem
Perlege diua nouis irrita vota jocis.
Namque ego magnanimo remeabam victor ab hoſte
Nuper vbi etruscis murmurat vnda vadis
Obuia vis hominum juuenum manus atque puellæ
Ante oculos ſteterant millia multa meos.
Perque vias omnes cuneos fecere frequentes.
Et crebris ſtudio se ſtatuere locis.
Atque inter tantos propero dum intrare tumultus
A tergo poſtquam porta relicta meo.
Sublatis acies noſtri suspexit ocellis
Nescio quas niueas corde pauente genas.
Namque videbatur facies tua diua fenestris
Stare triumphantes et numerare duces.
Idem habitus: eadem facies et vultus eodem
Lumine: colla noua candidiora niue.
Oraque purpureis nimium formosa labellis
Et nitor in solido corpore verus erat.
Obſtupui: atque illam fore te mea vita putaui
Corripuitque meas pallor vtrinque genas.

Vsque adeo alternat cupidos Deus acer amantes
Deque triumphanti sæpe triumphat amor.
Obstupuere duces dum me comitantur ouanti
Qui modo eram similis nunc quoque tristis eram.
Elatis mea tum veniebant agmina signis
Militiæ comitum millia multa meæ.
Magnanimi proceres generosi sanguinis omnes 9
Expertis magni Martis in omne decus.
Quod si non eadem (neque enim formosior vlla est)
Esse videbatur nullaque talis erat.
Tale duæ cupidum faciebant credere causæ
Me tamen et vultus cernere posse tuos
Prima quidem tantos quod tu spectare triumphos
Altera quod cuperes me quoque diua sequi.
Sautius vt fueram potui tum dicere vulnus
Vt levet omne meum cara puella venit.
Venerat Ausonias quoniam noua fama per vrbes
Barbaricas nemo fuderat alter opes.
Conuentusque nouos ex omni parte videres
Et Magnæ populos confluere Italiæ.
Virgineique chori sacrum pæana canebant
Et juuenes stratis corpora læta vijs.
Et captis omnis manus illudebat Hiberis
Qui dederant merito mille trophea mihi.
Multa manus procerum multi juuenesque senesque
Clamabant læta voce triumphe veni.

Victor yo multos viuas Pandulphe per annos
Viuat et inuicti dextra fidesque ducis.
Qui prius vt nostros posset seruare penates
Saucius et proprio sanguine victor adest.
Hæc mihi præ cunctis populi cecinistis etrusci.
Altus in auratis ipse ferebar equis.
Sed nec pompa mihi præconiaue vlla placebant
Multaque quæ possem facta referre tibi.
Incertusque animi mecum modo visa voluntas
Quæ foret illa prius scire puella velim.
Denique tum scitans quod non Isotta fuisset
Ingemui : cecidit spesque animusque mihi.
Hos Isotta jocos tibi scribere deinde cupiui
Vt noscas quantum mente puella fui.
Qui modo lætus eram quod te vidisse putabam
Frigidior gelidis ipse fui niuibus.
Acer amor tantos potuit mutare calores
Quam leuis humanis mentibus errat amor.
Tum dixi pereat sequitur. quicunque triumphos
Si possit dominam deseruisse suam.
Fama ne post obitum cineres atque ossa iuuabit
Quam cupiunt homines multa nefanda sibi.
Viuite dum fas est teneras et amate puellas
Hæc vna est summi maxima causa boni.

Quis nisi stultus eat medios periturus in hostes
Demens qui proprio sanguine clarus erit.
Viuite dum properant Velocis tempora vitæ.
Viuite nec cupidos gloria mortis agat.
Non est Infernis in sedibus vlla voluptas
Omnis in extincto corpore cessat amor.
Non ego nec claris adjuncta trophea triumphis
Nec cupiam aduersos sternere posse duces
Mi satis iratam præcibus placare puellam.
Sæpius aut Dominæ iurgia ferre meæ.
Hic ego bella geram procul o procul ite triumphi
Non ego vos propter vos habuisse velim.
Vos propter dominamque meam: vos propter amorem
Vos sequor Isotte motus amore meæ.
Illa decus nomenque mihi mea vita datura est
Hæc me si laudet certe ego clarus ero.
Penelopem propter viuit scelerosus Vlisses
Gloria summa tibi est hippodamia pelops.
Atlantam propter viuit calidonius heros.
Viuit et Esonides munere phasi suo.
Sic ego amore tui tam dudum nomen habebo
Quam dudum stabunt sydera fixa polo.
Quare cum mea spes tu sis mea cara puella
Respondere jocis incipe diua meis.
Incipe vulnus erit mihi mitius vnde lacertus
Est grauis et uires abstulit ipse dolor.

Carmine crede tuo: tristi de pectore langor
Excidet acer amor vulnera sæpe leuat.
Vulnera doctus amor medicata sæpe pharetra
Sanat et in vulnus cogit abire suum.

ISOTTA ARIMINENSIS DIVO SIGISMUNDO PANDULFO MALATESTA SL· PL· DICIT

Venit ab etrusca nuper mihi nuntius vrbe
Arnus arenifera quam secat amnis aqua.
Quæ caput est populis Tyrrhenæ gentis alumnis
Nobilis et fama terra superba tua.
Hic mihi tam cupide tua carmina reddere iussus
Reddidit atque jocos Rex animose tuos.
Reddidit illa animos mihi epistola sola nec vnquam
Lætior in patria sola relicta fui.
Nam postquam fueras tu saucius ipsa reliqui
Et mentem et sensus pallida facta meos.
Quin etiam narras tantam cum intraueris vrbem
Vidisse Ambrosias corde pauente genas.

Quæ mihi erat similis placitam vidisse puellam
Quæ tenuit vultus sola puella tuos.
Vellem equidem Princeps istic ea quippe fuisse
Neu visis vtinam deciperere meis.
Vidissem pompas: vidissem læta triumphos
Magnaque quæ celebris fama trophea refert.
Namque ferunt postquam Florentia mœnia adisti
Mille chori juvenum mille fuere senum.
Mille triumphantem placidæ videre puellæ
Te quoque mille duces læta secuta manus.
Cætera pone cohors densi venere manipli
Ordine quæque suo iussa venire phalanx.
Hei mihi quam cuperem tot te te in millibus vnū
Præstantem ante alios cernere posse duces.
Nam mihi dent veniam cuncti quicunque fuere
Majestas fertur sola fuisse tui.
Tanta tibi vultus grauitas et regia cultu
Insigni facies et nitor oris erat
Talem commemorant Lycia te Phœbe profectum
Matris vbi antiquam Delon adire paras.
Ora in te Iuuenes læti Pandulphe tenebant
Fixa: diu atque oculos fœmina virque suos.
Sigismunde genus diuorum maxima proles
Qui Reges latio cogis abire solo.
Hic tibi de pario statuemus marmore Templum
Atque triumphales diue benigne notas.

Aurea quin etiam tua se se ostendet imago
Et nostræ ante oculos posteritatis eris.
Norit vt antiquæ tu libertatis et auctor
Et fueris Latij gloria magna soli.
Num tibi lætitia mentemque animumque mouebant
Cum canerent soli talia vota tibi.
Vndique fluxa virum Tyrio spectabilis ostro
Gens erat ante oculos Rex memorande tuos.
Maxima vis hominum tantos visura triumphos
Venerat antiquæ finibus Ausoniæ.
Vnum illud timeo ne te noua raptet imago
Illius effigies quæ tibi visa fuit.
Hei mihi si capiat quæcumque puella volentem
Te nostros jam nunc deseruisse sinus.
O potius peream Stygioque allabar auerno
Iupiter aut rapido me prius igne cremet.
Quam possis aliam me sospite amare puellam
Durus et Isottæ non meminisse tuæ.
Sed neque fas de te quidquam mihi tale timere
Fidus vt o forti pectore diue manes.
Non ea te virtus docuit tua: dextra fidesque
Non omni nobis tempore notus amor.
Sed ne sis misere tamen ah suspectus amanti
Inde recede: loqui talia cogit amor.
Tu potius venias patriam Rex maxime ad vrbem
Si qua mei miseræ te pia cura mouet.

Ocius hostiles iterum prosterne phalangas
Et preme jam fusos terque quaterque viros.
Aggredere et dulces iterum instaurare triumphos
Victricique ferox mille trophea manu.
Et tu qui Iuuenis tantos jam fuderis hostes
Omnis quem solum barbara terra timet.
Non poteris meritos famæ jam perdere honores
Usque adeo virtus intemerata manet.
Quod florentinam si forte reliqueris urbem.
Et careas illa protinus effigie.
Ista quidem toties non te turbabit imago
Egregia ut scribis non tamen æqua mihi
Parce precor flauos scindam miseranda capillos
Parce animos princeps sollicitare meos.

ISOTTA ARIMINENSIS
DIVO SIGISMUNDO PANDULFO MALATESTA SI. PL. DICIT.

Vade meo Regi fatalis epistola lethi
Nuntia; vade meo litera mœsta duci.
Forsitan inuenies illum inter prœlia duri
Martis et insignes ære micante viros.

Aut inter strepitus pugnatorumque caternas
Inuenies lætos quam bene cogat equos.
Inclyta sanguinea meditantem bella securi
Inferat infidis ut prior arma viris.
Quidquid agit (placida neque enim spaciatur in umbra
Lætus) adi magnum si vacat hora ducem.
Dic quoque dij faciant valeas Rex optime Regum
Sed melius vitæ quam valet aura tuæ.
Illa quidem morbi stimulis torquetur amaris
Febris et ardores concitat usque nouos.
Febris adusque cauas labefacta per ossa medullas
Regnat: amara dies: nox et amara venit.
Litera ~~parce~~ parce loqui: Libet o libet ore profari:
Seu leuibus iactem talia verba notis.
Et rear esse Deos cum sic miseranda puella
Mortua sim meritum labar et ante diem.
At mihi sperabam tranquillæ tempora vitæ
Longa ducis quondam numine tuta mei.
Diuus et ut Latium quod jam pacauerit orbem
Spes erat ah vitæ maxima nempe meæ.
Talia credideram quam nunc notus horridus auras
Iactat in æthereas labor et ante diem.
Et meus heu primis amor extinguetur ab annis
Et Linquam dulces funere delicias.
At ne parca quidem grauis esset iniqua cadenti
~~Et linquam~~
Ni doleat gemitu dux magis ipse meo.

Sigismundus vbi nunc est Isotta requiret
Guttura singultu nec minus ille premet.
Ah quoties Lachrimas fundet Pandulphius heros
Dicar et o tantæ causa ego tristitiæ.
Tu ne puella ducem toto suspiria coges
Pectore cum lachrimis ducere sæpe suis.
Ante duces tantos quorum dux maximus ille est
Plorabit magnæ proh dolor ausoniæ
Te Pandulphe canent populi regesque superbi
Flebis at Isottæ funera moesta tuæ.
Non ego digna fui lachrimas meruisse tepentes
Vt fundat latij me super alta salus.
Ante precor quam sic posita hic moribunda relinquar
Ipse veni et tardas tolle benignæ moras.
Tolle moras propera dum spiritus vltimus extat
Persephone nostrum jam grauat atra caput.
Vertice quæ secuit vitalis dura capillos
Nec patitur longos me superesse dies.
Quod si diue venis solabere solus amantem
Forsan et antiquæ causa salutis eris.
Quod si venisset Ceix speratus amanti
Alcione gelidis non perijsset aquis.
Phylida Thesides si non liquisset amantem
Non flesset dominam Thracia terra suam.
Solus amor toties stigijs reuocauit ab vmbris
Castora fratris erat tutus amore sui.

Ah quoties fertur manes adijsse profundos
Tindarides quoties ille receptus abit.
Ibat in accessos tenebrosa per auia pollux
Ipse locos fratris dum fugit vmbra sui.
Ergo si venias meminisse iuuabit amoris
Et solitis olim non caruisse bonis.
Mente valet si quis corpus valet atque duorum
Letitia est tanti maxima causa boni.
Torqueor et tanti nulla est medicina doloris
Quæ possit lachrimas continuisse meas.
Solus amor tamen est qui me non liquit amantem
Crescit et inmensis scilicet ille malis.
Corpore frigida mors moribunda per ossa soluto
Regnat at in gelido pectore feruet amor.
An deus ille etiam manes descendit ad imos
Regnat et in campis ferreus helisijs.
Certe ego me sensi totam perijsse nec vllis
Partibus extincte commeminisse mei.
Atque oblita mei memini mea gaudia teque
Sigismunde oculis consequor vsque meis.
Atque superba tuos video Rex maxime vultus
Obijcit aut sensus horrida parca malos
Quod te per nostros oro miseranda labores
Queis nihil in toto tristius orbe fuit.
Si tibi dulce mei quidquam fuit: aspice casus
Diue meos animi tu miseresce mei.

Neue tuos olim mihi foemina norit amores
Ausonis illa fuit: barbara siue fuat.
Quæque pie coluit te foemina sis pius illi
Neu capiat vultus ulla puella tuos.
Quod si forte sciam tum me sub tristia mittes
Tartara: tum lachrymis gaudeat illa meis.
Ante sepulchra mihi pario de marmore facta
Celsa meum corpus protinus excipiāt.
Illic da lachrymas: illic pia lilia sparge
Illic purpureas ordine pone rosas.
Hic ego si quid habent post funera corpora sensus
Excipiam blandas iam dea facta preces.
Nam Dea si me amas et ero post funera numen
Damnabo et votis secula cuncta meis.
Tunc me Arimineis natam sub collibus ornet
Et myrrhæ et thuris pondere dives arabs.
Barbara gens omnis: nos itala terra probabit
Quod fuerim tanto digna puella viro.
Sed nec lingua loqui: nec plura profarier ora
Fessa valent morior labor et ante diem.
Iamque esto nostri longum memor ecce tenebræ
Ob nubunt miserum nocte ruente caput.

SIGISMUNDUS PANDUL: MALATESTA POETÆ SALUTEM PL: DICIT.

Qualis ubi hectoreum genitor miserabile ferri
Corpus Achilleis vidit abisse rotis.
Qualis et antilochum senior pater ille virum Rex
Conspexit phrigio procubuisse solo.
Qualem calliope genitum pro montibus altis
Euridicem fama est ingemuisse suam.
Talis ego vates nostræ spes una salutis
Sortior æternos tristia fata dies.
Nam quæ vita placet: neque me vixisse iuuabit
Si spolior tantis docte poeta bonis.
Vade age quando quidem pelago jactamur amaro:
Velaque ceruleis sunt mea mersa vadis.
I propera et Dominæ pauca hæc mandata referto
Si modo non omnis spiritus huius abit.
Ne velit Italiam tanto priuare decore
Neue velit manes accelerare meos.
Quod si noster amor quidquam valet illa per huius
Spem velit à tanto me eripuisse malo

Dic quoque ne dubitet luctantes vincere parcas
Quæ vicit cunctas sola puella deas.
Millia tot pro se latiæ refer ordine gentes
Eternos orant numina magna deos.
Confieri ut nequeat quin sit mihi salua puella
Qui sperat magni spes bona causa boni.
Nempe preces nautas scopulis deducere acutis
Et possunt placido vela referre mari.
Virbius est precibus superas reuocatus ad auras
Hippolytus manes qui fuit ante suos.
Ex boue facta dea est precibus quam fleuerat ipse
Inachus ut Nilo gaudeat illa suo.
Illa prius montes incultaque saxa petebat
Ibat et insæuas territa vacca feras.
At postquam precibus didicit te magne precari
Jupiter Ægipti templa focosque tenet.
Sistraque pampineis innectit mollia Thyrsis
Ducit et errantes per iuga summa choros.
Et precibus polypheme tuis galathea nitentes
Ceruleos frenis sæpe repressit equos.
Neptunum precibus vicit scelerosus Ulisses.
Junonem Æneas Pallada Dardanidem
Denique cuncta preces magnorum numina diuum
Exuperant: precibus tuta sit illa meis.
Hanc solare precor dominæque medere dolenti
Omnis ut ex illo corpore meror eat.

Te precor o vates nostræ spes plurima famæ
Gloria qui nostri nominis unus eris.
Ut pro me celeres: curamque ad magna capessas
Obsequia: et quam mox ad sua tecta voles:
Quod si forte facis. verbisque hortare dolentem
Libera erit verbis forsitan illa tuis.
Mi neque adire licet: nec tanta relinquere fas est
Incœpta. ob regni sceptra tenenda mei.
Nam mihi pulchra nouo se dedere Crema triumfo
Cogitur et tanti frena subire iugi.
Hactenus obsessas multis à millibus urbes
Sit seruasse satis mœnia magna mihi.
Arma simul solitumque simul perdemus amorem
Unaque erit bini causa puella mali.
Quis struet hinc subitis lapidum tormenta ruinis
Majus opus quam quod Jupiter ipse quatit.
Quis Cælo turres subitas æquabit: ut ipse
Miles eat celsas urbis adusque domos.
Nullus erit muris aries admotus iniquis
Vinea: nec tectis machina dura focis.
Omnia quæ secum dolor improbus auferet arma
Tuta nec ingenio castra futura meo.
Castra quibus tantam solis obsedimus urbem
Quæ nunquam passa est obsidione premi.
Usque adeo gelidis munita paludibus hostem
Tempserat ante alias terra superba suum.

Iam fossas haustu liquidis privavimus undis
Nuntia cum tanti littera missa mali est.
Nec reor æterno quamvis venit unda liquore
Pluribus ut guttis hausta sit illa tamen.
Quam lachrimis nostri dudum violantur ob ortis
Lumina fit lachrimis humida terra meis.
Heu genus humanum fortuna celerrima versat
Tam lætus fueram: quam modo moestus ero.
Frigora dum mihi nihil hic nocuere: nec anni
Tristis hyems acti non nocuere nives.
Nec quos obliqua fundebat aquarius urna
Obstabant Imbres frigorave ulla mihi.
Non glacies gelidis concreta paludibus usquam
Obstabat pedibus sæpe premenda meis.
Styria facta iubis quam mox resonabat equinis
Sæpe gelu magni diriguere duces.
Ast ego ut assequerer famæ inmortalis honorem
Cogebam fortes semper ad arma viros.
Gloria magna mihi tantis est visa periclis
Posse sequi magnum tempus in omne decus.
Crema quidem nunquam Venetis obsessa: nec ullis
Gentibus est vires visa manere meas.
Heu vos Euganei quantum perdetis in una
Isotta auxilium si moritura jacet.
Namque ego si doleam moerore affecta dolebit
Copia: cumque suo cætera turba duce.

Quod si fata velint tanto spoliare decore
Italiam Dominæ funera acerba meæ.
Ne mihi tu verbis tantam doctissime cladem
Significa: nec tu talia voce refer.
Non oculis possem moestas spectare tabellas
Ne subitus damnet pectora nostra dolor.
Atra sed obscuris mittatur epistola ceris
Nunciet ut luctus nigra tabella meos
Cursoresque citi laxis mittantur habenis
Ut referant fati nuntia certa mei.

DIVO ET REGI SUO
SIGISMŪDO PĀDULFO
MALATESTA
POETA SCRIBIT

Nuntius infoelix lugubri in veste profectus
Et ferrugineis Littera nigra notis.
Signa tibi tandem tantæ Rex maxime cladis
Isottæ et referent funera moesta tuæ.
Ne lege cognosces letum miserabile quamvis
Nulla sit ante oculos littera aperta tuos.
Te color huius enim vel te præsaga docebit
Mens magni semper præscia facta mali.
Ante obitum ad Dominæ morientia lumina veni
Iussus ut a tanto principe missus eram.

Atque ex te verbis solari vt cæpimus illam
Visa fuit tantis esse leuata malis.
Illa nihil fatum pro se metuebat at illam
Quod se desereret sollicitabat amor.
Ah quoties lachrimas inter solantia verba
Fudit: vt oris erant verba relata tui
Illa valet mea spes inquit Pandulfus heros
Si valet ille: salus omnis habenda mihi est.
Non ego Persephonem timeo: non ferrea læti
Omina: non Stigij proxima regna ducis.
Sospite et incolumi Sismundo nulla peribit
Isotta. hoc saluo nempe superstes ero.
Vix ea cum dixet. pallore affecta supremo est
Lætior usque tamen dum tua facta refert.
Mox caput accubuit: nec plura profarier ora
Nec potuere graues reddere voce sonos
Hic simul ac potuit tremulis singultibus auras
Impulit et tali voce loquuta palam est.
Auferor ad Stygios terris vix reddita manes
Implorans duros numina magna deos.
Crudeles superi qui nunquam parcere formæ
Scitis yo nostris parcite temporibus.
Quod si nulla mei vos gratia tangit amoris
Vos Sigismundus nempe mouere potest.
Quod si vestra preces possunt pia numina nostræ
Flectere si non sunt dijque deæque feri.
Illius o Regis quæso miserescite diuj
Non ego jam pro me talia dona peto.

Mi satis est miseræ domino seruire potenti:
Mi satis ante suos sæpius esse pedes.
Hæc ego vos superi posco date justa petenti
Munera vos tanto iam date dona duci.
Pelide vires quondam tribuistis et arma
Pandulpho vitam vos ne negare decet.
Ille vel hectoreos dignus conscendere currus:
Ille vel Æacida bella referre potest.
Nec quisquam latio in magno nec barbarus hostis
Intrepidus tantum vellet adire virum.
Nec minus Italiæ decus est et gloria gentis
Imperat et magnæ gentibus Euganiæ.
Hunc propter lachrymas extrema in morte profundo
Hunc propter sortem jam querar ipsa meam.
Crudeles nimium superi: crudelia cæli
Numina. crudelis parca propinqua mihi.
Vos aquilas tristem fessas mutare senectam
Vos sinitis ceruos viuere secla nouem.
Vos angues etiam nitida vestire juuenta
Vultis: et antiquæ ponere terga cutis.
At me quæ fueram spes vna et gloria tanti
Regis io miseram perditis ante diem.
Talia jactabat miserando pectore dicta
Quæ possent sæuas dicta mouere tygres.
Nec quisquam tantum se ferreus offerat illi
Vt ferus et lachrymis temperet ille pijs

Usque adeo extremam quamuis venisset ad horam
Spiritus ambrosios reddidit ille sonos.
Tum vero toto paulatim expalluit ore.
Ut solet inducta candida nube dies.
Mortua nec poterat: poterat nec viua videri
Qualis defecto lumine castor erat.
Dum vixit quoniam semper tibi cura puellæ
Tanta fuit leti sit tibi cura sui
Sigismunde velim noscas vbi mortua tandem
Tanta jacet tumulo gloria deinde nouo.
Illa quidem templo geniorum excelsa quiescit
Altaque jam niueis stat dea marmoribus.
Quam gemini jnsignes Elephanti ad sidera tollunt
Æternisque nitet marmor imaginibus.
Æde sacra requiescit vbi sunt pignora cari
Corporis ossa: gemunt vir mulierque simul.
Omnis plena via est planctu: miseroque vlulatu
Consonat et tellus marmoreumque solum.
Foemineisque fremunt vlulatibus omnia circum.
Hinc matrona: senex: nupta puella gemit.
Et volucres rostris mœrentia pectora tundunt
Et gelidis pisces delituistis aquis
Quid referam sensus animalia nacta sagaces
Moerorem miris dant elementa modis.
Namque vbi sublata est portanda ad busta puella
Intonat et magnus Jupiter ingemuit.

Precipitesque ruunt elisis nubibus jmbres
Atraque ceruleis terra repletur aquis.
In tenebras solem afflictum caua nubila condunt
Et niueum guttis collacrimauit ebur.

SIGISMUNDUS PANDULFUS MALATESTA
VATI SUO SALUTEM.

Non hæc ingenio: non hæc ex carminis arte
Fundimus. emittit tristia verba dolor
Qualis Penea fertur pro coniuge phœbus
Discolor in solis delituisse locis.
Qualis et amissa celsis pro montibus Orpheus
Coniuge tartareas fertur adisse domos.
Talis ego longos cogor meminisse dolores
Anxius Isottæ morte poeta meæ.
Non me grata dies: non me nox vlla Iuuare
Non dextræ possunt fortia facta meæ.
Ire iuuat scopulos inter fruticosaque saxa
Lustraque vel rapidis vix adeunda feris.

Usque adeo dolor inmensus rapit omnia secum
Consilia: atque animi mille pericla mei.
Ipse humana libens vito vestigia quando
Ipse velim vitæ nescius esse meæ.
Quin etiam attonitus gelidis in montibus erro
Cogor et incertas protinus ire vias.
Sæpe ego marmoreum dulci pietate sepulchrum
Sæpe peto templi candida signa noui.
Elicerem vt voces aliquas illius ad aram
Sæpe tuli moestum corde micante pedem.
Atque ibi eam postquam nullas audire querelas
Sentio in externos cogor abire locos.
Quo dolor ipse feret veniam dij ducite quæso
Sancte puer vel tu mater et alma Venus.
Vos mihi principium tanti tribuistis amoris:
Vos finem vestris demite numinibus;
Ipse ego vel totum vobis ducentibus orbem
Ingrediar duras barbara regna plagas.
Auroram et Gangem: nec non boreamque notumque
Oreadas et Tyles vltima dorsa maris.
Nec plus telluris magnis obijsse feretur
Ille vijs tygres qui domat ære feras.
Effera pampineis qui corrigit ora capistris
Bacchus Nisæi gloria magna iugi.
Tantus amor manes Isottæ affarier omni
Est animo et magicis credere carminibus.

Atque herbis lapidumue nouis ego viribus vtar
Certum est infernas sollicitare canes.
Me me etiam magicos cantus audire iuuabit
Atque animam dominæ sæpe vocare meæ.
Audiet è tumulo mea vita emissa reposto
Forsitan et voces sentiet inde meas.
Ipse Hecates veniam nocturnas solus ad aras
Et referam sacro carmina nota solo.
Qualis Eleusina coluit Triæterica teda
Thias inornatis semper operta comis.
Hæc ego iam faciam dum me mea vita manebit
Inueniam Isottam forsitan ipse meam.
Tuque age nam vati confert sua numina Phœbus
Me moneas tantis dum premor usque malis.
Et simulachra modis iterum vibentia miris
Tangere si possint vmbræ animæque premi.
Sæpe fui in triuijs vlulando et acerba fremendo
Dum canit effusis thessala saga comis
Nullaque vox nostras sese referebat ad aures:
Sed sensi medium desilijsse solum.
Interea gemitu montes et saxa lacesso
Et lachrimis late feruet Arena meis.
Et vagor ipse dolens totum peregrinus in orbem
Qualis vita diu Bellerophontis erat.
Ille Ioui infælix superisque inuisus iniquis
Errabat Lyciis tristior usque iugis.

Ille Chymæreos primus qui vicerat ignes
Quem Solimi patrio ꝑtimuere solo.
Post tot facta tamen campis errabat apertis
Strinxerat atque suum mente dolente iecur.
Sic nos qui latias soli seruauimus vrbes
Quos propter Latij magna reperta salus.
Vsque sub extremis tristes errabimus oris
Oceani qua sol cernit vtrumque fretum.
Scilicet Hesperidum extremas veniemus ad oras
Celsus vbi cœli Sydera torquet Atlas.
Aurea mala fero vix custodita draconi
Forte manu ramis arboris ipse legam.
Aut ego ad Eoas veniam male sanus Arenas
Quæque calent rubri littora vasta maris
Hinc ego purpureos referam mea vota Lapillos
Gemmaque Gangarijs sit mihi Lecta vadis.
Omnibus his herbis quæ aliis aperire sepulchrum
Experiar manes et reuocare pios.
Nunc herbas Medea suas succosque potentes
Det mihi: cumque illis mille venena velim.
Pæona quin etiam plenis venerabor acerris
Et Phoebi supplex numina magna patris.
Quo satus hippolytum stigijs reuocauit ab vmbris
Esset vt in magna virbius Italia.
Ægeriæque dedit lucis Latois opacis
Hunc dea: tanta pie cura pudicitiæ.

Hei mihi cur frustra magicas accingor ad artes?
Insanam mentem carmina nulla iuuant.
Tunc ego mente bona fuerim si vita puellæ
Adueniat vultus ante vocata meos.
Et veniat cultis, vt quondam Isotta capillis
Dædalia facta est qualis in ære manu.
Et velit in rosea sese mihi reddere palla
Siue placet niueus puniceusue color
Nec veniat tristi nec duro pallida vultu:
Sed nitor ambrosijs sit mãneatque genis.

DIVO SIGISMUNDO PANDULFO MALATESTA

REGI SUO

POETA SCRIBIT

Obstupui lectis princeps animose tabellis
Horruimusque hirtis protinus inde comis.
Nam quicunque dolor tuus est hic scilicet idem
Et meus et parili conditione premor.
Solus enim vates. solus Pandulphe camenas
Ipse colis solus carmine digna facis.

Bellaque perpetuum quæ sint celebranda per æuum
Et noua Mæonia digna trophea tuba.
Iam geminæ certant in te rex optime Laurus
Mars fauet atque meo calliopea duci.
Quod si non armis tantum Rex inclytus esses
Non foret in nostro te prior eloquio.
Mira ne tu voluckrum monumenta reponis amorum
Quæ possint longa posteritate legi.
Isottamque tuam quamuis sit mortua manes
Non capient. cunctos effugit illa rogos.
Carminibusque tuis manet: æternumque manebit
Nec tu quem referas mortuus esse potest.
Quo magis admiror quænam sententia menti
Fixa tuæ. quonam te dolor acer agat.
Qui cupias montes et in hospita lustra ferarum
Et petere Vndisoni littora longa maris.
Ireque vel totum semper peregrinus in orbem
Qua tepeat titam mersus vtroque mari.
Omnia quæ magnus dolor edere verba coegit
Te tamen et Dominæ mors inimica tuæ.
Quin etiam rogitas fieri si posse putemus
Isottam valeas vt reperire tuam.
Magna quidem princeps: sed non retinenda requiris
Digna: sed ingenio talia socratico.

Ipse tamen referam sacri diuina Platonis
Plurima quæ Graijs me docuere sonis.
Ille putat rursus mortale in corpus ituras.
Esse animas pleno temporis orbe sui.
Nec minus Elysios post fata reuisere campos
Rursus: et æterna conditione trahi.
Non nullos montes incultaque saxa subire
Non nullas rapidi spumea dorsa maris.
Illas tartareis penitus moerore latebris
Has membra et fontes rura beata sequi.
Nec non et superas iterum migrare sub auras
Et rursum ad sedes se reuocare suas.
Ipse Menœtiades magno si credis Homero
Venit Achilleos mortuus ante pedes.
Candidaque ossa sui Phthiæ portaret ad vrbem
Fidus vt Æacides iussit et inde fugit.
Sic te si affari cupiat tua cara puella.
Forte potest vultus antevenire tuos.
Æneæque fuit simulachrum triste Creusæ
Ante oculos trepidas dum fugit illa manus.
Quare ne dubites illam tibi posse reuerti
Et curas dulci voce leuare tuas.
Non fuit illa tamen duro de sanguine nata
Iusta parens illi: justus et ipse pater.
Quæ pia cum fuerit: fuerit cum justa puella
Non feret hæc gemitus te renouare graues.

Et veniet cultos Isotta ornata capillos
Qualis erat regno culta puella tuo.
Aut te turbatos ducet dea facta per hostes
Et reget ardentes fulminis instar equos.
Ceu juturna suum ducebat in agmina fratrem
Ut Bellona solet ducere Martis equos.
Quidquid erit neque enim Stigijs miscebitur umbris
Seu Dea: seu Cœli spiritus almus erit.
Non te plorantem: non te fert illa gementem:
Sed veniet Superis missa puella locis.
Non Lachrimis opus est: precibus pia numina justis
Prosequere: et magnos munere vince Deos.
Illam posce libens: precibus flectetur amicis.
Exorata dabit magna petita tibi.
Hinc modo tu lachrymis iam parce fidelibus: ora
Parce nouis Princeps dillaniare notis.
Sis jtalum potius decus inmortale virorum
Qui serues magnam solus et hesperiam.
Quam nisi tu fueris iam barbarus occupet hostis
Et teneat Regni maxima jura tui.
Huc amor omnis eat pietas huc illa recurrat
Inijce Rex animos huc memorande tuos.
Quod si diue facis iam iam tibi læta puella
Adueniet tardas reijcietque moras.
Tum genus omne hominum laudes tibi dicet et astris
Inter opus tantum te colet usque parem.

Post ubi Sydereos cæli conscenderis axes
Teque vocet lati regia magna poli.
Aurea nascetur toto gens altera mundo
Atque jterum niuei flumina Lactis erunt.
Dumque maris rapidi tua mœnia verberet unda
Fluctus arimineis dum sonet altus aquis.
Dum verno frondes se tempore quæque nouabunt:
Dum volucres nidi sede iugabit amor.
Dumque niues gelidas pater appenninus habebit
Caucasus in pastas dum reuocabit aues.
Regis arimini celeberrima fama tropheis
Viuet. et inuicti gloria summa ducis.

ISOTTÆI
LIBRI
FINIS.

BASINII PARMENSIS
EPISTOLA
AD SIGISMUNDUM PANDULFUM
MALATESTAM

Liquerat oceanum nox intempesta, quadrigis
Ceruleis inuecta: polumque humantibus umbris

Sparserat, æthereumque volans fuscabat olympum.
Cum mihi se madido delapsus ab æthere mauors
Obtulit ante oculos: neque me sopor vllus inertem
Presserat, haud vanos agitantem pectore somnos.
Omnia sollicita sedenim cognoscere mente
Fas erat: incubuit mediæ clarissima nocti
Lux procul, et vacui micuerunt omnia tecti.
Obstupui, gelidusque pauor labefacta cucurrit
Ossa per et venas: et pulsos pectore sensus.
Qualis vbi pueros per somnia ludit inanes
Impacata quies: cum forte videntur anhelis
Fletibus, auxilium; quæsitas poscere matres.
Tum fremere infestis visus leo et arma minari
Dentibus. ipse labor lato frustrarier auro
Currere conantis: et vano fallere gressu.
Talis ad ima timor penitus descenderat ossa
Arma ferebat enim: grauidum thoraca: iubasque
Terribiles capiti decus. ac lorica decoros.
Innectens humeros hamus fulgebat ahenis.
Leuibus ac suris ocreas inclusit ahenas.
At læuo lateri pendentem aptauerat ensem
Fulmineum, et gemmis insignem auroque superbo
Cælatum et signis. olli quem fecerat ipse
Mulciber. et fuluis stridentem merserat vndis.
Tum clypeum ingentem centum quem gorgonis angues
Cingebant, varioque metus horrore ferebant.
Orbe sedet medio discordia, cuius Erynnis

Stat soror ante oculos: sequitur quam sæua Megera,
Impia Thisiphone vocat atra ad bella sorores
Sanguineam ante ferens visu miserabile cædem.
Hinc labor inde fremit lachrimosum in funera bellum.
Hinc insanus honos: et pulchri gloria leti.
Nec minus ignipotens illic et sidera et anni
Æternas simulare vias dignatus, vt Arctos
Fugerit oceanum, tenuemque relegerit axem.
Thetios alba thetis tumidas sedauerit iras,
Oceanique senis genus vnde deumque hominumque
Sydera præterea vario fulgentia cælo.
Qualis vbi siluam in densam furit ignis anhelas,
Effundens late flammas in montibus altis,
Apparet rubor. innumeris incendia lucem
Sparsa locis tendunt. micat hic Vulcanus et illinc
Talis ab ære dabat radijs percussa coruscis
Lumina fulgor: vbi mouit clipeumque iubisque
Ardentem galeam signis auroque decoram.
Post vbi me pauido languentem pectore vidit.
Heus ait an vigilas musarum maxime cultor:
Cura Deum, vates hominum, diuina voluptas?
Ille ego sum magnæ cuius mauortia Romæ
Mœnia septena circundat filius arce.
En Deus ille ego sum Romana potentia cuius
Auxilio, Imperijs pressit Garamantas et Afros,
Auroram et Zephirum: nec non boreamque nothumque
Subdiderat pedibus. domitumque subegerat orbem.

Eia age lætus adi Sismundum, ac talia nostra
Voce monenda refer: non hunc mihi talis vt esset
Pollicitus genitor: qui me ducente subegit
Ingentes populos. et queis Benacus ab vndis
Suspectat gentes, vitreis quas Brixia apricis
Montibus, et saxis despectat Bergomon altis.
Quod si nullus honos: patriæ, nec gloria famæ
Vlla subit mentem, moueat tamen omne Latini
Nominis Imperium: saltem sua maxima virtus
Mordeat. Vltricesque vocent in pristina curæ,
Facta virum, bellique trucis nunc ille memento
Quo pius infestos eiecit Littore Iberos
Tyrrheno, atque Italos sæuis excepit ab armis
Intrepidus (gentem neque enim perijsse Latinam
Fas erat) atque nouos meruit iam Laude triumphos
At nunc ille Iouis solas se exercet ad aras.
Nec minus Italiæ virtus gens horrida quondam.
Saturnumque senem, atque inculta palilia solum
Ausa sequi. magnæ mox et Iunonis honores
Cælituumque choros, nostrumque ex ordine numen,
Nunc tantum Iouis hæc æternas accolit aras.
At postquam ausonias pax est dominata per vrbes:
Rupta fides. nullumque decus: cessere deorum
Numina. cessit honos. et priscæ gloria famæ
Et fortuna Deum, rebus quæ fida Latinis
Vsque fuit: dum bella domo procul alma gerebat
Italia. et virtus hominum Romana priorum
Otia dira terunt: animos: hominumque vigorem.

Hinc insana sitis: magnæque libidinis ardor
Improbus. hinc rabies et amor malesanus habendi
Nascitur. hinc sensit nocturnas ianua rixas.
Ergo eat. et totas compellat in agmina gentes
Protinus. et magnum diuinæ laudis honorem
Speret. et antiquis sese experiatur in armis.
Non ego nec frustra tantum tolerare laborem
Immeritum jubeo juuenem: per nigra paludis
Flumina, sub terras stygio labentis auerno,
Arma hæc arma vides, quæ nunc fulgentia: totis
Ædibus ipse dabo: mendacem nulla vocabunt
Fata retro, iuratus ego quæ foedera vinxi.
Sic ait. et nigris fugiens se miscuit vmbris.
Quod te per Latij decus et saturnia quondam
Aurea regna precor, magno sententia Marti
Quæ sedeat, sæuoque placet, quod disce, tyranno.
Nunc quoque quandoquidem superis parere necesse est,
Suscipe molis opus tantæ: placidam annue mentem,
Nunc magno Rex magne deo, cape iussa, animumque
Arrige diue meis diuino in foedere dictis.
Italiæque libens iam nunc miserere cadentis.
Quam nisi tu fueris, iam barbarus occupet hostis.
Tot portenta animos hominum terrere pauentum
Incipiunt: vacuasque canes vlulare per vmbras:
Iam strepitus cæli longo iam murmura olympo
Misceri: multosque Deum vulgata per annos
Monstra, suis belli referunt incendia signis.

Nunc aliquid magnum cælo molitur in alto
Jupiter: astra vides longos ardentia crines
Ducere. præterea cælo apparere sereno
Fulgura, et ardentes promittere magna cometas
Funera. nonne vides, inserpunt vndique diræ
Morborum pestes variorum, atque omnia læto
Corpora parca sinit demesso stamine reddi.
Nunquam alias spissum tanta caligine vidi
Aera. nunquam aliàs tanto se opponere nixu,
Defectusque polo solis lunæque recursus.
Romaque non alia iam nunc concussa ruina
victa iacet, quam cum phrigias Pelopeius oras
Placatis tetigit humano sanguine ventis.
Ilion incussùmque metu: subitoque tumultu.
Talis in occasu Troiæ miserosque penates
Inter et Iliadas fertur moestissima matres,
Ad regem thracum misso ciseis alumno
Flevisse: ac tremulis gemitus fudisse querelis
Fortunata diu, nisi fortunata fuisset
Pignora tot connixa parens quos illa crearat
Marte graui miseranda nefas visura cadentes,
Littore pro phrygio prostratæ limine portæ.
Ædibus aut medijs Priamum visura cruentum,
Ante Iouis sacras ipsis penetralibus aras.
Atque ithaco post hæc restaret præda tyranno.
Monstraque et in sæuas iret mutata figuras.
Quippe vbi nulla fides hominum surgente tumultu
Restabit latio: venient in foedera reges

Externi, ausoniasque volent sibi poscere terras.
Hinc fluere incipiet vario discordia motu
Longius. et stimulis agitatæ ingentibus iræ
Misceri. totisque furor crebescere terris.
Nimirum hinc omnes bellum crudele videbunt
Italiæ commune scelus. Lygus omnis ad arma
Euganeusque ruet: regem sortita potentem
Barbara gens Italas ardebit visere terras.
Iam nunc fama viros mouet inclyta, totàque surgit
Gloria. et antiquæ iam laudis amore feruntur
Præcipites populi, veterum iam facta parentum
Inter se memorant: varioque ardore fremiscunt.
Dij precor Italiæ custodes maxima semper
Numina, romuleæ qui iam fauistis et vrbi.
Et populo et fautrix trabeati vestra quirini
Hanc rabiem iam nunc templis auertite vestris
Aut tu quem Cæli dudum domus aurea nobis
Inuidet. vt magno meritum te donet olympo,
Ingenio Pandulfe tuo tutare volentis
Hesperiæ populos. et barbara diripe castra.
Atque horum priscos furijs defende quirites.
Omnis honos Latij Sismundo restat in vno,
Te super omne decus. de te spes magna futuræ
Laudis, io Princeps Italarum gloria rerum
Nunc veris certare odijs. nunc arma licebit

Scilicet; et votis optata capessere bella.
Rumpe moras italum decus immortale virorum:
In te sola salus nostræ iam gentis, et in te
Spes animis hominum mœrentibus. eja age coeptas.
Carpe repente vias. campoque immittere aperto.
Qualem te memorant tyrrheno in littore quondam.
Cum Regem et socios vetitis decedere terris
Fecisti. atque Italos seruasti milite portus.
Atque ea non durus scelerato mortis amore
Regnorum propriaue auidus concedere terra
Fecisti: te magna mouens in Iurgia Martem
Impulit etruscis agitare in prælia campis.
Nam ferus ausonias veniens Alphonsus ad oras
Exponensque feram tyrrheno in Littore gentem
Aduentu et fama populos terrebat etruscos.
Ille quidem quamuis bello sit clarus et ipso
Quamuis ille sui suspectet prælia belli,
Partenopemque suis olim submiserit armis,
Vela dedit, tumidoque tulit se credere ponto.
Tum se Scylla rapax, tum se indignata carybdis
Terque quaterque vadis properantia dorsa rotatum
Sorbeat: æquoreaque vorans procul hauriat vnda.

Orabat dubijs iam iam Rex creditus euris.
Vanaque displicerant ventosæ verba procellæ;
Cuncta simul miseris mortalibus ille Deum Rex
Non dedit. hoc solum est quod iam tibi contigit vni.
Tu quamuis Iuuenis belloque inuictus et armis
Ipse tamen cunctos animum deducis in vsus.
Et te prudentem verum experientia fecit.
Non alijs eadem mens est et gloria primi.
Robur et arma juuant anni sapere illa senum vis
Nouit. vtrumque tibi munus natura potenti
Numine concessit: quod non furibundus et Aiax,
Quod non Æacides fortissimus inter Achiuos.
Non potuit Nestor primos cum degeret annos
Ille sequi: qui post senior cum sæcula tandem
Tertia iam vixisset erat, cui magnus atrides
Consilia inmensos animique reuoluere motus
Vellet. non opus est Aiacibus inter agendum
Prælia Pthijs. juuenis quæ gesserat oris
Narrabat dulci priscorum incensus honore,
Narrabat pugnas. sese et vidisse ferebat
Cæneaque exaclionque æquumque Ioui Poliphemum
Ægraque Sthenelumque Dryantaque maxima quondam

Corpora: qui fortes fuerant durique solebant
Montiuagis certare feris. sæuosque premebant
Nubigenas, quos terribili sub sorte sacrarant
Fata suis telis. comes his ille arma gerebat.
His animum dictis magni inflamabat Achilli.
Tum vero omne genus pugnæ pedes omnis et omne
Solus eques nosti campo certamen aperto
Consilioque potens bello, ac fortissimus idem
Sigismunde vales. quantum nec maximus Hector.
Nec ferus Atrides, neque te Telamone creatus
Viribus aut animo cautus superasset Vlysses.
Quare ego si fas est moneo iam: Martis vt arma,
Illa quibus Latias solus defenderis oras,
Accipias. audensque Deum promissa reposcas.
Heu præcepta Deum claro quod mittit olimpo
Iupiter ipse neges: Marti aut parere recuses
Nectu cælicolis scæleratas soluere pœnas,
Neue velis seros diuum instaurare furores,
Durus et infandi metuas crudele Lycurgi
Exitium in vites ausum vibrare securim
Quem memorant, Longisque animam duxisse sub vmbris
Ille dedit poenas insano inuisus Iacho.
Qui non peccarat cæcum Saturnius illum
Fecit. is ante iugis Nysei collis ab Antas

Bacchi nutrices stimulis vrgebat amaris.
Illæ pampineos fudere timore racemos
Præ nimio, Thyrsos et humi iecere solutos
Atque harum Dominus trepidanti corde recessit
In mare marmoreum fugiens. thetis alba timentem
Accepit gremio: timidumque sub æquore texit.
Magnus enim imbelles clamor tremefecerat artus
Ipse viri: sed non longum lætatus acerbo
Actutum meritas expleuit funere poenas.

FINIS

Conſummatum opus Verone per
Chriſtophorum Schioppum. Viij.°
KL Octobris 1451.

3851885

36.^e vol

50^2

3854 B85